

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta

Návrh revize

RVP praktické školy

dvouleté

kolektiv autorů

Olomouc 2022

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Pedagogická fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Autorský tým:

PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.
(vedoucí autorského týmu)

Mgr. Petra Havránková

Mgr. Klára Geislerová

Mgr. et Bc. Daniela Maštaliřová, DiS.

PhDr. Milan Adamec

Mgr. Pavel Boldiš

Mgr. Gabriela Budínová

PaedDr. Petr Hanák, Ph.D.

Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.

Mgr. Kristýna Lodrová

Mgr. Martina Malá

Mgr. Ing. Martina Polášková

Mgr. Josef Prokop

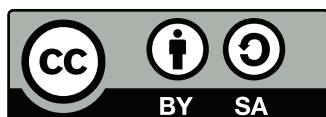
PhDr. Michal Sebera

Mgr. Jana Silná

Mgr. Petra Svašková

Mgr. Jiří Zemko

Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se SVP pro ČR
reg. č. CZ.02.3.62/0.0/0.0/19_077/0016805

Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons BY-SA (Uvedte původ – Zachovejte licenci). Licenční podmínky najdete na adrese <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

© kolektiv autorů, 2022

Obsah

Úvod	5
1 Návrh úprav stávajícího RVP PrŠ 2 vycházející z reflexe samotných praktických škol	6
1.1 Změny navržené na základě dotazníkového šetření mezi managementem praktických škol dvouletých	6
1.1.1 Cílová skupina žáků	6
1.1.2 Terminologická upřesnění v obecném popisu textu	7
1.1.3 Klíčové kompetence	9
1.1.4 Změny v obsahu vzdělávacích oblastí	10
1.1.5 Změny v popisu průřezových témat	13
1.2 Úpravy vyplývající z činnosti pracovních skupin	13
1.2.1 Délka vzdělávání	14
1.2.2 Vzdělávací oblast Člověk a zdraví	17
1.2.3 Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace	24
1.2.4 Člověk a příroda	28
1.2.5 Průřezové téma Výchova k zaměstnanosti (Můj budoucí život)	31
2 Návrh implementace tranzitního programu do RVP PrŠ 2	34
2.1 Důvodová zpráva	34
2.2 Filozofie tranzitního programu	35
2.3 Cíle tranzitního programu	36
2.4 Realizace tranzitního programu	36
2.4.1 Realizace tranzitního programu v kontextu samostatného způsobu života (sociálně-pracovní naplnění)	37
2.4.2 Realizace tranzitního programu s akcentem na pracovní uplatnění	37
2.4.3 Základní podmínky pro uskutečňování tranzitního programu	39
2.4.4 Úloha zákonných zástupců / osob blízkých v tranzitním programu	40
2.4.5 Úloha sociálních služeb v tranzitním programu	41
2.5 Propojení stávajícího RVP s tranzitním programem v jednotlivých kapitolách	41
2.5.1 Klíčové kompetence	42
2.5.2 Vzdělávací okruhy	44
2.5.3 Průřezová témata (PT)	46
2.5.4 Školní vzdělávací program	49
Literatura a další zdroje	51

Úvod

Návrh revize Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání praktická škola dvouletá vznikl na základě spolupráce odborníků z praktických škol a zástupců akademického prostředí v rámci projektu Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se SVP pro ČR v letech 2019–2022.

Jeho cílem je:

- navrhnout inovaci stávajících částí RVP PrŠ tak, aby odpovídal aktuálním poznatkům pedagogických věd, empirii pedagogů těchto škol a schopnostem a možnostem žáků, kteří tyto školy navštěvují;
- do RVP nově integrovat tranzitní program jako prostředek směřující k podporovanému přechodu žáků praktických škol jak do světa práce, tak i do aktivit zvyšujících kvalitu jejich života.

Východiskem pro tvorbu první části tohoto návrhu se stalo rozsáhlé dotazníkové šetření mezi pedagogy praktických škol realizované na přelomu let 2019 a 2020 a následné aktivity ve vytvořených pracovních skupinách. Návrhy na úpravu vzdělávacího obsahu a dílčích úprav v dalších částech RVP (charakteristika oboru vzdělání, cílová skupina, klíčové kompetence atd.) jsou uvedeny v kapitole 1 tohoto návrhu. Podrobněji jsou popsány oblasti, které si dle mínění zapojených pedagogů zasluhují zásadních změn.

Druhá část tohoto dokumentu je věnována nové části kurikula praktických škol – tranzitnímu programu. Poznatky zde uvedené vycházejí zejména z tříletého ověřování tranzitního programu v 27 školách vzdělávajících žáky s těžkým postižením v ČR, z nichž zásadní většina byly právě školy praktické (jednoleté a dvouleté).

Důležité je uvést, že navržené změny reflektují zejména praktické zkušenosti pedagogů a odrážejí realitu vzdělávání v tomto typu škol.

Kolektiv autorů

1 Návrh úprav stávajícího RVP PrŠ 2 vycházející z reflexe samotných praktických škol

Uvedené návrhy jsou uvedeny postupně v souladu s jednotlivými kapitolami stávajícího RVP praktické školy dvouleté (dále také „PrŠ 2“).

1.1 Změny navržené na základě dotazníkového šetření mezi managementem praktických škol dvouletých

Do realizovaného dotazníkového šetření se zapojilo 49 praktických škol dvouletých, což je více než 42 % ze všech oslovených praktických škol dvouletých.

V následujících tabulkách je vždy uvedeno původní znění textu RVP PrŠ 2 (Původní text) a navrhované změny (Navrhovaný text). Aktuálně platná verze RVP PrŠ 2 neobsahuje ve své zveřejněné verzi číslování stránek. Pro možnost citování využili autoři číslování, které nabízí dokument ve formátu MS Word.

1.1.1 Cílová skupina žáků

Str. kap.	Původní text	Navrhovaný text
s. 6	<i>umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků s mentálním postižením a souběžným dalším zdravotním postižením</i>	<i>... postižením včetně autismu.</i>
s. 6	<i>Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola dvouletá dává možnost získat střední vzdělání žákům se středně těžkým stupněm mentálního postižení, případně s lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, které jim znemožňuje vzdělávání na jiném typu střední školy.</i>	<i>... žákům s mentálním postižením, autismem a vícečetným postižením, které jim...</i>

s. 7	<i>Praktická škola dvouletá je určena žákům se středně těžkým mentálním postižením, případně lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, kteří ukončili:</i>	<i>... žákům s mentálním postižením, autismem a vícečetným postižením, kteří ukončili:</i>
s. 7	<i>základní vzdělání v základní škole a z vážných zdravotních důvodů, které jsou v kombinaci s mentálním postižením se nemohou vzdělávat na jiném typu školy</i>	Navrhujeme odstranit a nenahrazovat.
s. 9	<i>Pojetí středního vzdělávání: Vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život a přípravu na výkon povolání nebo pracovní činnosti. Obsah, formy a metody středního vzdělávání jsou přizpůsobeny vzdělávání žáků s postižením</i>	<i>... vzdělávání žáků s potřebou podpůrných opatření z důvodu existujícího zdravotního postižení</i>
s. 4.4	<i>RVP PRŠ 2 stanoví podmínky pro vzdělávání žáků především s mentálním postižením, mentálním postižením v kombinaci s jiným zdravotním postižením a žáků s autismem</i>	<i>... především s mentálním postižením, mentálním postižením v kombinaci s jiným zdravotním postižením včetně autismu a v kombinaci zdravotních postižení bez mentálního postižení, jejichž závažná symptomatika neumožňuje jejich vzdělávání na jiném druhu škol.</i>

1.1.2 Terminologická upřesnění v obecném popisu textu

	Původní text	Navrhovaný text
s. 6	<i>RVP PRŠ 2: svým pojetím koncepčně navazuje na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP) a na Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (RVP ZŠS);</i>	<i>... navazuje na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) realizovaný s uplatněním minimální úrovně očekávaných výstupů a na Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (RVP ZŠS);</i>
s. 6	<i>Edukační proces je organizován tak, aby odpovídal psychickým i tělesným schopnostem žáků a respektoval jejich individuální zvláštnosti a specifické potřeby</i>	<i>Ve vzdělávání je třeba respektovat individuální možnosti a potřeby žáků zohledňující variabilitu jejich schopností a za přispění podpůrných opatření používat odpovídající pedagogické zásady.</i>
s. 7	<i>Podmínky pro přijetí ke vzdělávání v praktické škole dvouleté: povinnou školní docházku v základní škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením;</i>	<i>... zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona</i>

s. 8	Absolventi praktické školy dvouleté jsou připravováni pro jednoduché pracovní činnosti v oblasti služeb a výroby např. v sociálních a komunálních službách, ve zdravotnictví, ve výrobních podnicích, v zemědělství), případně k pokračování v dalším vzdělávání.	výroby na otevřeném či chráněném trhu práce, např. v...
s. 9	Pojetí a cíle středního vzdělávání: Vzdělávání v praktické škole dvouleté umožňuje žákům osvojení vědomostí a dovedností potřebných k výkonu konkrétních činností v různých profesních oblastech i v každodenním životě a získat základy odborného vzdělávání a manuálních dovedností v oboru podle zaměření přípravy.	... dovedností a návyků potřebných...
s. 9	Đůraz je kladen především na vypěstování kladného vztahu k práci, na rozvoj komunikačních dovedností, výchovu ke zdravému životnímu stylu, dosažení maximální možné míry samostatnosti a posílení sociální integrace	Navrhujeme změnit pořadí priorit: Cílem je dosáhnout u žáků maximální možné míry samostatnosti, rozvoje sociálně komunikačních dovedností, kladný vztah k práci, posílení sociální integrace a výchova ke zdravému životnímu stylu
s. 9	Cíle středního vzdělávání: upevňovat a dále rozvíjet klíčové kompetence žáků, zkvalitnit jejich vědomosti, dovednosti a formovat jejich postoje;	... dovednosti a návyky a formovat...
s. 10	Rozvíjení klíčových kompetencí musí vycházet z osobnostních dispozic, fyzických předpokladů žáků	... fyzických a kognitivních předpokladů
s. 10	Rozvíjení klíčových kompetencí musí vycházet z osobnostních dispozic, fyzických předpokladů žáků a musí důsledně respektovat jejich individuální zvláštnosti	... zvláštnosti, možnosti a potřeby
s. 13	Výsledky vzdělávání vyjadřují, jaké úrovně osvojení učiva by měli žáci na konci vzdělávání v praktické škole dvouleté v daném vzdělávacím oboru dosáhnout a na určité úrovni prokázat. Jsou stanoveny jednotně pro všechny žáky, je však zřejmé, že kvalita jejich osvojení bude záviset také na učebních předpokladech a schopnostech každého žáka a jejich plné osvojení a uplatňování v praxi škola nemůže zaručit. Každý žák dosahuje výsledků vzdělávání v míře odpovídající jeho individuálním možnostem a schopnostem.	... že míra, hloubka a kvalita...
s. 14	Při tvorbě ŠVP školy rozpracují vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů tak, aby odpovídal konkrétním potřebám a schopnostem žáků. Rozčlení, doplní a rozpracují jej do vyučovacích předmětů. Další nebo náročnější výsledky vzdělávání a širší rozsah učiva si stanoví škola ve svém ŠVP (například vzhledem ke své profilaci).	... potřebám, možnostem a schopnostem

s. 29	Požadavky na zdravotní způsobilost zaměřené praktické školy dvouleté se shodují s požadavky na zdravotní způsobilost v odpovídajících učebních oborech „E“	... učebních oborech kategorie E
-------	--	----------------------------------

1.1.3 Klíčové kompetence

KK	Původní text	Navrhovaný text
Kompetence k učení	Osvojit si poznatky obsažené ve vzdělávacím programu	Navrhujeme odstranit, nemá vazbu na kompetenci.
Kompetence komunikativní	naslouchat druhým, rozumět obsahu sdělení a adekvátně na ně reagovat	... sdělení přiměřené náročnosti a adekvátně...
Kompetence sociální a personální	Nová odrážka	Navrhujeme doplnit odrážku: • mít osvojeny dovednosti pro smysluplné trávení volného času
Kompetence sociální a personální	Nová odrážka	Navrhujeme doplnit odrážku: • přiměřeně svým možnostem navazovat a udržovat vztahy s vrstevníky, respektovat druhé osoby
Kompetence sociální a personální	Nová odrážka	Navrhujeme doplnit odrážku: • směřovat k takové úrovni rozvoje sociálního chování, které mu umožní jednoduchou spolupráci v rámci kolektivu
Kompetence sociální a personální	dokázat se přiměřeně chovat v krizových situacích i v situacích ohrožujících život podle pokynů kompetentních osob a uplatňovat osvojené dovednosti a postupy	Toto je kompetence občanská, navrhujeme přesunout.
Kompetence občanské	zvládat běžnou komunikaci s úřady	zvládat samostatně či za podpory druhé osoby běžnou...
Kompetence občanské	rozpoznat nevhodné a rizikové chování, uvědomovat si jeho možné důsledky.	Toto je kompetence sociální a personální, navrhujeme přesunout.
Kompetence pracovní	znát možnosti využívání poradenských a zprostředkovatelských služeb	Toto je kompetence sociální a personální, navrhujeme přesunout.
Kompetence pracovní	Usilovat o kvalitu své práce, výrobků a služeb	Navrhujeme doplnit odrážku: • spolupracovat při dosahování stanovených úkolů

I přesto, že oslovení pedagogové vyjádřili souhlas s navrženými změnami, dojde k dalším úpravám (k návrhu úprav) v oblasti klíčových kompetencí, a to v souvislosti s implementací tranzitního programu do návrhu RVP PrŠ 2.

1.1.4 Změny v obsahu vzdělávacích oblastí

Vzdělávací oblast	Původní text	Navrhovaný text
Jazyk a jazyková komunikace	Vzdělávací oblast rozvíjí u žáků komunikativní funkci jazyka především osvojením a správným používáním ústní i písemné podoby spisovného jazyka a rozvíjení čtenářské gramotnosti	... osvojením rozvíjí sociálně komunikační dovednosti, používání spisovné podoby jazyka a čtenářskou gramotnost
Jazyk a jazyková komunikace	Zahrnuje učivo zaměřené na rozvoj smyslového a citového vnímání, vyjadřovacích schopností, čtení s porozuměním, práce s literárním textem, psaní a základy jednoduché konverzace v cizím jazyce.	... smyslového, citového a sociálního vnímání...
Jazyk a jazyková komunikace	Důraz je kladen hlavně na zvukovou podobu jazyka, v písemné formě jde o schopnost porozumění jednoduchému textu.	... textu (zejména nápisům a frázím)
Jazyk a jazyková komunikace	Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:	Navrhujeme změnit pořadí jednotlivých odrážek tak, aby se napřed vztahovaly k ČJ a až pak k cizímu jazyku.
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	Navrhujeme kompletně změnit výsledky vzdělávání a učivo v této oblasti (na základě konsenzu odborníků z praxe).
Jazyk a jazyková komunikace	Cizí jazyk: porozumět jednoduchým textům a nápisům	... jednoduchým psaným frázím a nápisům
Jazyk a jazyková komunikace	Cizí jazyk: vést jednoduchý rozhovor	odpovídat na jednoduché otázky
Jazyk a jazyková komunikace	Cizí jazyk: práce se slovníkem, konverzační příručkou	práce s hlasovým jazykovým překladačem
Jazyk a jazyková komunikace	Cizí jazyk: Orientovat se ve slovníku	pracovat s jazykovým překladačem
Matematika a její aplikace	Cíle zaměření vzdělávací oblasti: dodržování pravidel hygieny a bezpečnosti práce.	Navrhujeme odstranit, nemá vztah k matematice.
Matematika a její aplikace	Matematika: vypočítat objemy a povrchy těles se zaměřením na využití v praxi	Navrhujeme odstranit, lze nahradit výpočtem obsahu rovinných útvarů.

Informační a komunikační technologie	Cílové zaměření vzdělávací oblasti:	Navrhujeme doplnit odrážky: <ul style="list-style-type: none"> • využívání technologií k smysluplnému trávení volného času • chápání rizik z nepřiměřeného času tráveného používáním ITC technologií a rizika sociálních sítí
Informační a komunikační technologie	Elektronická komunikace <ul style="list-style-type: none"> • e-mail, chatování 	... chatování, sociální sítě
Člověk a společnost	Základy společenských věd: zvládat běžnou komunikaci s úřady	... s úřady, v případě potřeby umět požádat o radu a pomoc
Člověk a společnost	Základy společenských věd: orientovat se v působnosti orgánů a institucí sociální a zdravotní péče	orientovat se v systému sociální a zdravotní péče
Člověk a společnost	Základy společenských věd: využívat v krizových situacích služeb pomáhajících institucí	seznámit se s pomáhajícími organizacemi, jejichž služby jsou v dosahu žáka
Člověk a společnost	Základy společenských věd: vysvětlit práva a povinnosti občanů	seznámit se s právy a povinnostmi...
Člověk a společnost	Základy společenských věd: uvést charakteristické znaky nestarších civilizací - vyjmenovat jednotlivá historická období našeho státu - charakterizovat rozdíly jednotlivých historických etap novověku	vyjmenovat jednotlivá historická období našeho státu
Člověk a příroda	Základy přírodopisu: popsat základní stavbu těla rostlin	rostlin a základních tříd živočichů
Člověk a příroda	Základy fyziky: změřit některé fyzikální veličiny vybraných látek a těles	měřit délku, čas, objem a hmotnost v praktických úkolech
Člověk a příroda	Základy fyziky: druhy látek a jejich základní fyzikální vlastnosti,	... vlastnosti (skupenství, přechody mezi skupenstvími)
Člověk a příroda	Základy fyziky: měřené veličiny	... měřené základní veličiny
Člověk a příroda	Základy fyziky: jednoduché stroje – využití v praxi	... stroje (páka, kladka, nakloněná rovina)
Člověk a příroda	Základy fyziky: elektromagnetické a světelné děje	... děje (magnety a vzájemná interakce, magneticky aktivní materiály, vodivost zdroje el. energie (baterie), elektrárny, nebezpečí el. proudu, zdroje světla, stín, odraz
Člověk a příroda	Základy fyziky: zvukové děje – vlastnosti zvuku, škodlivost hluku	... děje – zdroje zvuku, ...

Člověk a příroda	Základy chemie: <ul style="list-style-type: none"> • rozlišit výchozí látky jednoduchých chemických reakcí • vyjmenovat produkty průmyslového zpracování ropy • popsat využitelnost anorganických sloučenin – oxidů, hydroxidů, kyselin a solí • využívat chemické látky v praxi s ohledem na životní prostředí a zdraví člověka • znát pravidla bezpečného zacházení s chemickými výrobky 	Navrhujeme přepracovat včetně odpovídajícího učiva.
Člověk a příroda	Základy zeměpisu: objasnit důsledky pohybů Země	seznámit se s důsledky...
Člověk a příroda	Základy zeměpisu: ukázat na mapě státy EU a uvést postavení ČR v Evropě	... na mapě velké státy Evropy.
Umění a kultura	Žáci si rozšiřují poznání prostřednictvím tvůrčích činností, které vycházejí z jednotlivých druhů umění a zaměřují se na tvorbu, vnímání a interpretaci, a to jak vlastní produkce, tak produkce ostatních, včetně uměleckých děl.	... děl. Seznamují se s možnostmi smysluplného trávení volného času.
Umění a kultura	Cílové zaměření vzdělávací oblasti:	Navrhujeme doplnit odrážku: <ul style="list-style-type: none"> • rozvíjení dovedností pro smysluplné trávení volného času
Umění a kultura	Hudební výchova: Vokální a instrumentální činnosti zpívat písně v rozsahu přiměřeném individuálním schopnostem	interpretovat písně...
Umění a kultura	Hudební výchova: Hudebně pohybové činnosti: využívat hudbu jako zdroj relaxace	... relaxace a možnost trávení volného času
Umění a výchova	Dramatická výchova: uplatňovat kultivovaný mluvený a vhodný pohybový projev	kultivovaně komunikovat a vhodně se ohybově projevovat
Člověk a zdraví Tělesná výchova	Ve shodě s věkem, případným postižením a pohybovými možnostmi je vede od spontánního pojetí pohybu k řízené pohybové aktivitě a vlastní pohybové seberealizaci.	... seberealizaci a rozvíjí jejich dovednosti smysluplného trávení volného času
Člověk a zdraví	Cíle vzdělávací oblasti: vnímání prožitků z pohybové činnosti, které vedou k aktivitě a pohybové seberealizaci.	... seberealizaci a rozvíjí jejich dovednosti smysluplného trávení volného času

Člověk a zdraví	Tělesná výchova:	Celý vzdělávací obor bude přepracován v spolupráci s kolegy z Fakulty tělesné kultury UP, kteří pracují na změně koncepce TV ve všech RVP.
Odborné činnosti	Rodinná výchova: z ř ůdnit funkci rodiny ve společnosti	znát funkci...
Odborné činnosti	Výživa a příprava pokrmů Bezpečnost práce: poskytnout první pomoc při poranění	Navrhujeme změnit na: znát zásady první pomoci a přivolat první pomoc

Z výsledků šetření vyplynulo, že je třeba upravit komplexněji vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a příroda a Člověk a zdraví. Finální návrhy v těchto oblastech jsou uvedeny v kapitole 2.

1.1.5 Změny v popisu průřezových témat

PT	Původní text	Navrhovaný text
Úvodní text	Z uvedených průřezových témat škola do vzdělávání žáků vybere a zařadí minimálně tři , která budou korespondovat se vzdělávacím obsahem vzdělávacích oblastí a okruhů RVP PrŠ 2.	... škola zařadí do vzdělávání žáků průřezové téma výchova k práci a zaměstnanosti a z dalších vybere minimálně dvě, která...
Výchova pro vstup do světa práce	Výchova pro vstup do světa práce	Navrhujeme přeformulovat obsah celého průřezového tématu v reflexi na zapojení tranzitního programu do RVP PrŠ 2.

Z uvedeného je zřejmé, že i v kontextu zapojení tranzitního programu do RVP je vhodné znovu formulovat průřezové téma Výchova pro vstup do světa práce.

1.2 Úpravy vyplývající z činnosti pracovních skupin

V průběhu let 2021 a 2022 bylo ustaveno pět pracovní skupin (složených ze zástupců praktických škol), které se zabývaly tématy RVP PrŠ 2, u nichž (jak vyplynulo z předšlého dotazníkového šetření) bylo třeba navrhnout takové změny, které není možné jednoduše popsat v systému předšlých návrhů.

Jednalo se o tyto oblasti:

- délka vzdělávání žáků praktických škol,
- vzdělávací oblast Člověk a zdraví,

- vzdělávací oblast Jazyková komunikace,
- vzdělávací oblast Člověk a příroda,
- průřezové téma Výchova pro vstup do světa práce.

Níže uvádíme závěry, ke kterým tyto pracovní skupiny dospěly.

1.2.1 Délka vzdělávání

Východiska návrhu na úpravu délky vzdělávání:

PRINCIP ROVNÉHO PŘÍSTUPU KE VZDĚLÁVÁNÍ SPOLU S INTAKTNÍ STŘEDOŠKOLSKOU POPULACÍ

Naprostá většina mladých lidí v České republice má přístup k tří- až čtyřletému středoškolskému vzdělání. Stát jim hradí nejen náklady na toto vzdělání, ale i náklady spojené se zdravotním a sociálním pojištěním.

POTŘEBA ADAPTACE NA NOVÉ ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

Zejména praktická škola dvouletá poskytuje středoškolské vzdělání žákům s takovým postižením, které jim neumožňuje absolvovat náročnější typ vzdělávání. Může být však dobrou přípravou pro to, aby žák následně zvládl nároky studia učebního oboru kategorie E.

RIZIKA FAKTICKÉHO STAVU, KDY ŠKOLA SATURUJE NEDOSTATEK PŘÍLEŽITOSTÍ ČI FINANČNÍ NÁROČNOST ZAŘÍZENÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Přestože limity zdravotního postižení u žáků praktické školy dvouleté nejsou tak závažné, jako je tomu u žáků praktických škol jednoletých, může být pro řadu z nich docházka do praktické školy jednou z mála příležitostí k životu, který je jasně časově i obsahově strukturován. I u části absolventů praktické školy dvouleté jsou rodiny těchto žáků postaveny do velmi složité situace – malá dostupnost či nedostupnost sociálních služeb (místní i finanční) mívá za následek ukončení produktivního života jednoho z rodičů těchto žáků, neboť rodič musí přijmout roli pečovatele.

Je pravdou, že školský systém by neměl saturovat nedostatky systému sociálního, na druhé straně se jedná o poměrně častou situaci.

ADMINISTRATIVNÍ NÁROČNOST STÁVAJÍCÍHO STAVU, KDY JE PRODLUŽOVÁNÍ DÉLKY VZDĚLÁVÁNÍ NA PRŮ ZÁVISLÉ NA SPOLUPRÁCI S SPC

Výše uvedené faktory (speciálněpedagogické, sociální i finanční) často vedou k situaci, kdy je docházka do praktické školy prodlužována:

- „Ředitel školy může žákovi, který splnil povinnou školní docházku a který na konci druhého pololetí neprospěl nebo nemohl být hodnocen, povolit opakování ročníku po posouzení jeho dosavadních studijních výsledků a důvodů uvedených v žádosti“ (§ 66 odst. 7 školského zákona).

- b) „Podpůrná opatření spočívají v ... úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky“ (§ 16 odst. 9 písm. b školského zákona).
- c) „Pokud to speciální vzdělávací potřeby vyžadují (zejména u žáků z odlišného kulturního prostředí nebo žijících v odlišných životních podmínkách), je možné v případě potřeby **prodloužit délku základního, středního a vyššího odborného vzdělávání o 1 rok**“ (příloha č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb.).

Setkáváme se se situací, kdy tato docházka je prodlužována už v době nástupu do praktické školy. Prodlužování však s sebou nese řadu administrativních povinností a vede ke zvyšování nejistoty z budoucnosti u samotných žáků, jejich rodičů, potažmo pedagogů škol.

Pracovní skupina na základě odborné diskuse navrhla 3 možné varianty řešení, které byly na podzim 2021 předloženy odborné veřejnosti k diskusi.

NAVRHOVANÉ VARIANTY:

VARIANTA 1

- Zachovat stávající stav, tedy délku studia v případě praktické školy dvouleté v současné podobě.
- Možnost prodloužit studium existuje i ve stávající legislativní úpravě a odvíjí se od individuálních vzdělávacích potřeb konkrétního žáka. Je vhodné tuto možnost ponechat v kompetenci ředitele školy, případně ji řešit v rámci spolupráce se školským poradenským zařízením.
- Případné plošné prodloužení studia řeší zejména sociální problém a může tak suplovat působení ústavů sociální péče. Stávající model je vyhovující a akcentuje zejména cílenou pedagogickou činnost po ukončení povinné školní docházky. Absolventi praktických škol mohou případně pokračovat v dalších oborech, například v oboru obchodní škola nebo v dvouletých oborech kategorie E.

Klady:

- možnost individuálního posouzení vzdělávacích potřeb žáků a následná volba vhodné délky studia,
- možnost eliminovat sociální důvody jako hlavní motiv pro prodloužení doby studia.

Zápory:

- náročnější adaptace žáků při jednoletém studiu.

VARIANTA 2

- Sjednotit praktickou školu jednoletou a dvouletou = jeden obor vzdělávání **praktická škola** s vnitřní diferenciací ve stejném stylu jako ZŠ speciální.
- Délka vzdělávání: 3 roky, s možností prodloužení podle současné legislativy (v analogii s tříletými učebními obory).

- **Vzdělávací program:**
 - a) minimální výstupy (dnes PrŠ 1),
 - b) standardní výstupy (dnes PrŠ 2).

Klady:

- sjednocení „pravidel“, větší zohlednění individualit jednotlivých žáků.

Zápory:

- administrativní zátěž (tvorba nových materiálů),
- postoj MŠMT.

VARIANTA 3

- Jeden obor vzdělávání **praktická škola**, délka vzdělávacího programu **až 4 roky**.
- V RVP – ŠVP dvě úrovně očekávaných výstupů (1. současná PrŠ dvouletá, 2. minimální úroveň podle PrŠ jednoleté), případně 2 samostatné vzdělávací programy.
- Možnost vykonání **závěrečné zkoušky už po 2 letech** při splnění očekávaných výstupů.

Klady:

- možnost délky vzdělávání až 4 roky bez nutnosti prodlužování na doporučení ŠPZ,
- možnost vzdělávání žáků současné PrŠ jednoleté i při počtu menším než 4,
- rozložení učiva tak, aby byla pro žáky větší možnost opakování, procvičování, upevňování a prohlubování učiva podle jejich individuálních schopností,
- možnost úspěšně ukončit vzdělávací program po 2 letech a pokračovat ve vzdělávání v jiném oboru,
- dostatek času pro realizaci tranzitního programu.

Zápory:

- nutné změny v legislativě, v rejstříku škol a zřizovacích listinách.

DOVĚTEK:

V roce 2022 se zúčastnili pracovníci projektu společného jednání s pedagogy praktických škol Slovenské republiky. Stanovení délky vzdělávání na praktických školách může být inspirací i pro české prostředí.

Praktická škola, která je na Slovensku určena pro vzdělávání obdobné cílové skupiny žáků jako v ČR, je důsledně tříletá. Je ukončena získáním závěrečného vysvědčení (bez absolvování závěrečné zkoušky).

V praxi to znamená, že existuje vyšší propustnost mezi praktickou školou a učebními obory. Studium na praktické škole je do určité míry (pro cílovou skupinu žáků, kteří na praktickou školu přicházejí jako na typ studia, které jim umožňuje pokračovat ve vzdělávání na náročnějším studijním – učebním – oboru) „přestupní stanicí“. Tito žáci mohou ukončit studium na praktické škole dříve než po tříleté docházce –

výstupní vysvědčení mohou po zvládnutí kurikula získat i za kratší dobu a přecházejí do učebních oborů kategorie G (analogie našich učebních oborů kategorie E). U nich je zřízen tzv. přípravný ročník (rok studia, ve kterém si žák projde všemi školou nabízenými učebními obory a poté si vybere obor, ve kterém se vyučí).¹

Ostatní žáci absolvují praktickou školu po třech letech a opouštějí školský systém.

1.2.2 Vzdělávací oblast Člověk a zdraví

Text uvedený zelenou barvou je zcela nový a plně nahrazuje uvedenou vzdělávací oblast v aktuálním RVP PrŠ 2. Černý text je původní.

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Člověk a zdraví** učí žáky chápat zdraví jako vyvážený stav tělesné, duševní a sociální pohody. Respektuje celistvost osobnosti žáků a rovnoměrně rozvíjí pohybovou gramotnost. V souvislosti s motivací k pohybu, rozvoji sociální adaptability a osobnostně–sociálnímu rozvoji akcentuje zejména psychosociální rozměr pohybových aktivit s respektem k rozvoji zdravotně orientované kondiční úrovně.

Vzdělávací obsah oblasti **Člověk a zdraví** prolíná do ostatních vzdělávacích oblastí, které jej doplňují, rozšiřují a využívají. Termín školní tělesná výchova zde není vnímán jen jako vzdělávací obor, ale jako komplexní přístup k rozvoji pohybové gramotnosti a ke zdravému životnímu stylu. Prolíná se všemi ostatními vzdělávacími oblastmi a obory, je jejich součástí a dotváří představu pohybu a péče o zdraví jako neoddelitelné součásti jakékoliv životní, pracovní či sebevzdělávací činnosti. K tomu je vhodné upravit organizaci a další podmínky školy, aby bylo možné školní tělesnou výchovu uplatňovat v maximálním množství vzdělávacích oborů, zařazovat cvičení do denního či týdenního režimu školy, dle podmínek školy řešit možnosti monitorovaných pohybových aktivit o přestávkách, zařazovat v průběhu školního roku i alternativní formy, jako jsou školy v přírodě, výlety, kurzy, exkurze, kde se předpokládá vyšší míra zapojení pohybových aktivit.

Vzdělávací obsah vzdělávací oblasti se realizuje ve vzdělávacím oboru **Výchova ke zdraví a Aplikovaná tělesná výchova**. Aplikovaná tělesná výchova zde představuje vzdělávací obor obsahově a organizačně upravený tak, aby umožňoval účast žáků se speciálními vzdělávacími potřebami s ohledem na jejich potřeby a možnosti. Úpravy se týkají zejména komunikace, metod práce, učení a postupů, obsahu činností, programu či konkrétních pohybových aktivit, podmínek včetně přístupu na sportoviště, vlastního prostředí sportovišť, vhodných pomůcek, náradí či náčiní, celkových pravidel pohybových činností a realizovaných sportů. Prostřednictvím vzdělávacího oboru **Aplikovaná tělesná výchova a Výchova ke zdraví** pak učí vzdělávací oblast **Člověk**

¹ Podrobný popis konstrukce přípravného ročníku je zveřejněn v příspěvku Mgr. Jany Kandrikové uvedeném v *Analýze uplatnitelnosti žáků s těžkým postižením na trhu práce v ČR* (dostupné z: https://karierazp.upol.cz/analyzy/Analyza-uplatnitelnosti-absolventu-s-TP_obecna-cast.pdf).

a zdraví základním poznatkům, které žáci využijí v každodenním životě. Umožňuje žákům uvědomit si povinnost preventivní péče o své zdraví v míře odpovídající věku a vlastním schopnostem. Zároveň působí na rozvoj osobní zodpovědnosti za své zdraví a uvědomění si významu pohybových aktivit, zdravé stravy, osobní i duševní hygieny a životního stylu, stejně jako prevence sociálněpatologického chování a jako nástroj pro zvýšení kvality života. Prolínáním obsahu obou vzdělávacích oborů zvýšíme jejich dopad na uvědomění si zodpovědnosti a přirozenosti zdravotně orientovaného chování, stejně jako pohybové gramotnosti jako nedílné součástí osobnostně–sociálního rozvoje a zdravého životního stylu.

V **hodnocení** obou vzdělávacích oborů se uplatňuje individualizovaný přístup s možností kombinace klasifikace numerické a slovní. Vhodné se jeví využití prostředků formativního hodnocení. Kromě úrovně relevantních znalostí a motorických dovedností je hodnoceno interpersonální chování, sociální orientace, obecné emoční ladění, schopnost/dovednost seberegulace a motivace ve vztahu k realizovaným pohybovým aktivitám, osobní zlepšení motorické úrovně a motivace. Hodnocení žáků musí vycházet z předem definovaných cílů, a to včetně průběžných úkolů. Musí být zajištěna výrazná míra individuálního přístupu při nastavování osobních cílů s preferovaným hodnocením dynamiky změn, zlepšení či vyššího zapojení do jednotlivých činností. Přes určitou míru subjektivity musí být cíle nastavené jako objektivně hodnotitelné a je nutná průběžná kontrola efektivity naplnění těchto cílů. Alternativou pro hodnocení motorického výkonu včetně zlepšení může být hodnocení znalostí z oblasti tělesné kultury, zejména pak vysoká míra demonstrované snahy k pohybu a vysoká míra sociálně pozitivních modelů chování při interakci se spolužáky.

Organizace školní tělesné výchovy, stejně jako vzdělávacích oborů Aplikované tělesné výchovy a Výchovy ke zdraví, může mít celou řadu podob. Kromě běžně vedené hromadné formy organizaci je vhodné využívat forem skupinových, individuálních, variabilního provozu, doplňkových cvičení. Jednou z možností je také využití spolužáků či starších žáků s vyšší úrovní pohybových dovedností a jejich zapojení do organizace dyadické (ve dvojicích). Je také možné využití asistentů pedagoga pro paralelní organizační formu. Kromě povinných vzdělávacích oborů se pohybové aktivity a informace o nich uplatní ve všech dalších vzdělávacích oborech v rámci mezipředmětové provázanosti. Prostřednictvím zřízení školního klubu či jiných obdobných forem v rámci školní tělesné výchovy je vhodné nabízet i volitelné pohybové aktivity žákům motivovaným či talentovaným. Další vhodnou formou je zařazení řízených pohybových aktivit v rámci školy v přírodě, jejich využití na školních kurzech či exkurzích, dále návštěvy sportovních utkání či školních závodů, ať v pozici sportovce (závodníka), tak v pozici diváka.

Vzdělávací obor **Výchova ke zdraví** poskytuje žákům základní informace o člověku v souvislosti s preventivní ochranou jejich zdraví a osobní bezpečnosti. Vede je ke zdravému způsobu života, k péči o vlastní zdraví, k jeho zlepšení a posílení. Respektuje celistvost osobnosti, její biologické a fyziologické potřeby. Žáci si upevňují hygienické, stravovací, pracovní i jiné zdravotně preventivní návyky, rozvíjejí sociální dovednosti a komunikaci. Získají základní informace o zdraví, nemocech a zdravotní prevenci. Učí se dovednosti spojené se sociálně vhodným chováním a komunikací

s okolím. Obor pozitivně ovlivňuje vlastní zdraví s ohledem na prevenci sociálněpatologických jevů.

Vzdělávací obor **Aplikovaná tělesná výchova** umožňuje žákům aktivně poznávat, využívat a ovlivňovat vlastní pohybové možnosti s ohledem na své zdraví, kapacitu a psychomotorickou úroveň. Ve shodě s věkem, pohybovými možnostmi a případným postižením je vede od spontánního pojetí pohybu k řízené pohybové aktivitě, vlastní pohybové seberealizaci a celkově posiluje rozvoj úrovně pohybové gramotnosti pro pozitivní ovlivnění vlastního života. Zdravotně orientovaná aplikovaná tělesná výchova využívá činností a zátěže, které nejsou kontraindikací zvýšené tělesné námahy, zdravotního oslabení žáků, působí preventivně se zdravotně terapeutickým efektem.

Pro rozvoj pohybové gramotnosti žáků je důležité nejen rozvíjení úrovně a kvality pohybových dovedností, ale zároveň i korekce zdravotních oslabení prostřednictvím rozvoje zdravotně orientované kondiční úrovně, motivace k pohybovým aktivitám a uvědomění si jejich potřeby pro život. Korektivní a speciální vyrovnávací cvičení mohou být preventivně zařazována a využívána v hodinách aplikované tělesné výchovy u všech žáků, nebo jsou zařazována pro žáky se zdravotním oslabením místo činností, které jsou kontraindikací jejich oslabení. Zdravotně a kondičně orientovaná cvičení jsou zařazována také s ohledem na zaměření vlastního vzdělání a očekávané pracovní uplatnění. Současně se vzhledem ke specifickým postižením žáků doporučuje zařazovat relaxační chvíle a dechová cvičení nejen v hodinách aplikované tělesné výchovy, ale i během výuky ostatních předmětů a během přestávek (tzv. pohybové přestávky). Vhodně realizovaná školní tělesná výchova dále rozvíjí vnímání, pozornost, paměť, obrazotvornost, představitivost, myšlení a řeč. Individuální deficit můžeme prostřednictvím obou vzdělávacích oborů kompenzovat také ve vztahu k vnitřní motivovanosti, cílevědomosti nebo uvědomění si důležitosti pohybových aktivit pro život.

S ohledem na specifika v motorice (hrubé, jemné i obou současně), grafomotorice, senzomotorice, sociomotorice i psychomotorice a na jejich dopad do reálného života se cíleně realizované pohybové aktivity uplatňují v rozvoji:

- sebeobslužných návyků,
- orientace v prostředí,
- sociálního kontaktu s lidmi,
- naučení se novým termínům,
- morálně-volních vlastností,
- smyslové výchovy a smyslové aktivizaci,
- specifických dovedností (psaní, čtení, motorické dovednosti aj.).

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvoji pohybové gramotnosti,

- cílenému rozvoji psychomotorické úrovně,
- pochopení významu a determinant zdraví, postupnému uplatňování preventivních činností podporujících zdraví,
- dodržování zásad zdravého životního stylu a ochrany zdraví, zodpovědnosti a péči o své zdraví a snaze o jeho zlepšení a posílení,
- rozpoznávání základních situací ohrožujících vlastní zdraví i zdraví ostatních osob,
- dodržování správných stravovacích návyků a v rámci svých možností k uplatňování zásad správné výživy,
- získávání komunikačních dovedností a nácviku asertivních komunikačních technik jako prevence násilí a zneužívání,
- uvědomění si souvislostí zdravotních a psychosociálních rizik spojených se zneužíváním návykových látek, provozováním hazardních her a jejich vlivem na všechny složky zdraví člověka,
- získávání informací o centrech odborné pomoci,
- poznávání vlastních fyzických a zdravotních předpokladů pohybových možností a omezení, rozvíjení a využívání pohybových schopností a dovedností;
- vnímání prožitků z pohybové činnosti, které vedou k aktivitě a pohybové seberealizaci,
- pozitivnímu přijetí pohybových aktivit jako součásti kultury a vhodnému trávení volného času v pozici aktivního účastníka sportovce, rozhodčího či diváka,
- znalosti základních zdravotně orientovaných cvičení, která mohou působit kompenzačně s ohledem na budoucí pracovní zátěž.

Výchova ke zdraví

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák by měl:</p> <ul style="list-style-type: none">■ dodržovat základní hygienické návyky■ nabýt uvědomění významu životního prostředí a jeho vlivu na zdraví lidí■ znát rizika nesprávných životních návyků – nedostatek pohybu, špatné stravovací návyky, nedostatek odpočinku, jednostranná zátěž■ vědět, jak aktivně chránit své zdraví■ znát projevy a příznaky běžných nemocí	<p>1. Zdraví a jeho ochrana</p> <ul style="list-style-type: none">■ hygiena dětí, dospívajících, dospělých – péče o pleť, vlasy, nehty, chrup, hygiena odívání■ zdravý způsob života a péče o zdraví: otužování, ochrana před přenosnými a nepřenosiými chorobami■ organismy a látky poškozující lidské zdraví – rizikové chování, rizikové faktory poškozující zdraví, odpovědnost za své zdraví, prevence úrazů, nemocí, civilizační choroby, projevy a příznaky běžných nemocí, antikoncepce■ infekční choroby a pohlavně přenosné choroby – způsoby šíření nákazy, kapavka, syfilis, AIDS – prevence
<ul style="list-style-type: none">■ respektovat přijatá pravidla soužití mezi vrstevníky a partnery■ osvojit si pojmy v oblasti sexuality■ popsat rozdíl péče o nemocné dítě a starou osobu	<p>2. Vztahy mezi lidmi</p> <ul style="list-style-type: none">■ partnerské vztahy, plánované rodičovství■ těhotenství, porod■ promiskuita, sexuální poruchy a úchytky■ specifická péče o nemocné dítě, o členy rodiny – podávání léků, stravování, hygiena na lůžku■ péče o staré a chronicky nemocné
<ul style="list-style-type: none">■ přiměřeně reagovat v situacích osobního ohrožení i za mimořádných událostí (havárie, živelní pohromy, krizové situace)■ přiměřeně schopnostem poskytnout první pomoc, případně přivolat pomoc v případě stavů ohrožujících život■ ošetření drobných poranění a úrazů■ uplatňovat zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci	<p>3. Rizika ohrožující zdraví</p> <ul style="list-style-type: none">■ příčiny a důsledky závislosti■ zásady jednání v situacích osobního ohrožení za mimořádných situací – základní úkoly ochrany, přivolání pomoci■ prevence, poradenská činnost■ první pomoc – základy první pomoci, zásady při poskytování první pomoci■ praktická cvičení – praktické využití získaných vědomostí a dovedností, způsoby chování v daných modelových situacích

Aplikovaná tělesná výchova

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák by měl:</p> <ul style="list-style-type: none">■ znát a umět používat cvičení s regeneračním a relaxačním efektem s přihlédnutím k jednostranné zátěži při očekávaných praktických pracovních i životních činnostech■ znát pozitivní význam realizovaných pohybových aktivit ve volném čase ve vztahu k fyziolo-psycho-sociálnímu rozměru zdraví a osobní pohody■ znát a dodržovat základní zásady bezpečnosti při pohybových aktivitách a manipulaci se sportovním nářadím a náčiním■ znát a dodržovat hygienické návyky při pohybových aktivitách■ znát a používat základní komunikační strategie a zvládat své emoce při realizaci pohybových aktivit ve vztahu k sobě i sociálnímu okolí■ snažit se o správné držení těla v různých situacích běžného života i při specifických pohybových aktivitách■ zvládat jednoduchá korektivní cvičení související s vlastním oslabením či pohybově lokomočními limity■ zvládat základní techniku korektivních cvičení, podle pokynů učitele i s využitím vlastní propriocepce■ uplatňovat odpovídající motivovanost a cílevědomost při korektivních cvičeních v rámci svého potenciálního zdravotního oslabení■ zařazovat pravidelně a samostatně do svého pohybového režimu speciální vyrovnávací cvičení související s vlastním oslabením, usilovat o jejich optimální provedení■ znát činnosti, které jsou kontraindikací zdravotního stavu, a vyhýbat se jim	<p>1. Činnosti ovlivňující zdraví Činnosti zaměřené na zvyšování úrovně zdravotně orientované kondice (zdravotní tělesná výchova)</p> <ul style="list-style-type: none">■ vhodný pohybový režim nastavený organizací celé školy v denním i týdenním časovém horizontu, včetně optimalizace tohoto režimu s ohledem na potenciální zdravotní limity a životní styl■ příprava organismu před pohybovou zátěží, cvičení pro uklidnění po skončení činnosti, cvičení pro rozvoj flexibility, cvičení podporující regeneraci■ zdravotně zaměřené činnosti – správné držení těla, průpravná, koordinační, kompenzační, relaxační, psychomotorická, dechová a jiná zdravotně zaměřená cvičení■ rozvoj koordinačních schopností (zejména proprioreceptivních)■ hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech■ korektivní cvičení pro správné držení těla, protahování a posilování specifických svalových skupin■ relaxační a dechová cvičení■ kontraindikace konkrétních zdravotních oslabení■ pohybové činnosti a aktivity v návaznosti na obsah TV s přihlédnutím k individuálním specifikům jednotlivých žáků■ pohybové aktivity pro rozvoj sociomotoriky

Žák by měl:

- rozvíjet svou pohybovou gramotnost zejména s ohledem na vlastní motivaci a motorickou úroveň
- usilovat o subjektivně co nejsprávnější provedení pohybové činnosti v souladu s individuálními předpoklady a možnostmi
- aplikovat osvojené pohybové dovednosti v prostředí školy, školního či jiného sportu s možností přesahu do volného času
- znát a umět využívat relevantní sportovně-kompenzační pomůcky zejména s ohledem na specifika své motorické úrovně
- znát možnosti úprav jednotlivých činností v souladu s teoriemi i praxí aplikovaných pohybových aktivit
- ovládat základní herní činnosti jednotlivce v souladu s kooperujícími přístupy při spolupráci ve skupině, při kolektivních pohybových aktivitách
- dodržovat pravidla sportu či jeho úpravy relevantní pro jednotlivé (přizpůsobené) aplikované pohybové aktivity
- zlepšovat tělesnou kondici, estetiku a kvalitu pohybového projevu (např. správné držení těla, rytmicitu pohybu)

2. Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností

- psychomotorické hry a pohybové aktivity na rozvoj psychomotorické úrovně – různé aktivity dominantně nesoutěživého charakteru rozvíjející také senzomotoriku, propriorecepci, motorickou koordinaci, jemnou motoriku, rytmické cítění, smyslovou diferenciaci či kinestetiku
 - turistika a pobyt v přírodě či pohyb v městském prostředí – chůze a pohyb v terénu, pohybové činnosti v přírodě, ochrana přírody (zejména podpora těchto činností v různých vyučovacích formách, výlety, školy v přírodě, případně kurzy či exkurze)
 - pohybové a drobné hry – s různým zaměřením a využitím tradičního i méně známého náčiní, bez náčiní, motivační a napodobivé hry, modifikace osvojených pohybových her
 - sportovní hry – skupinové i dyadické, průpravné hry, průpravná cvičení i herní cvičení, manipulace s herním náčiním, hry se zjednodušenými nebo upravenými pravidly, základní herní činnosti jednotlivce (nácvik minimálně dvou různých sportovních her za rok)
 - základní gymnastika – průpravná cvičení pro rozvoj flexibility, koordinace, lokomoce, cvičení s náčiním a na nářadí
 - rytmická a taneční cvičení – vyjádření rytmu pohybem, sladění jednoduchého pohybu s hudbou, základy jednoduchých tanců či tanečních prvků
 - průpravná úpolová cvičení a hry – přetahy, přetlaky, základy sebeobrany (včetně nastavení komunikačních a únikových strategií)
 - základy atletiky – průpravné atletické činnosti v prostředí sportoviště (dle podmínek školy) i mimo ně, běhy, skoky, hody a vrhy
 - základy kondičního cvičení – s náčiním i bez náčiní (s vlastním tělem), skupinové i individuální, s využitím hudby či dle instrukcí
 - zimní pohybové aktivity (dle podmínek školy) – základy bruslení, lyžování, chůze na sněžnicích, hry na sněhu
-

	<ul style="list-style-type: none"> ■ další méně známé či aplikované pohybové aktivity (dle podmínek školy) ■ účast na sportovních soutěžích v roli sportovce, exkurze v roli diváka (dle podmínek školy).
<p>Žák by měl:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ mít snahu rozvíjet pohybovou gramotnost, tedy mít motivaci a snahu zdokonalovat základní pohybové dovednosti, zlepšovat a udržovat úroveň pohybových schopností ■ adekvátně reagovat na základní pokyny a povely ■ znát základní sportovní terminologii, zejména ve vztahu k oblíbeným pohybovým aktivitám ■ znát zásady poskytování první pomoci při sportovních úrazech ■ uplatňovat zásady ekologického chování v přírodě a bezpečného chování v silničním provozu ■ znát základní pokyny týkající se organizovaných pohybových aktivit a umět na ně adekvátně reagovat ■ být schopen plnit základní organizační úkoly ve vztahu k realizaci aplikovaných pohybových aktivit 	<p>3. Činnosti podporující pohybové učení</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ témata pohybové gramotnosti a činnosti podporující motivaci k realizaci pohybových aktivit ■ nastavení celotýdenního režimu školy podporujícího a podněcujícího k řízení i spontánní pohybové aktivitě v minimálně doporučené úrovni pohybu denně (dle aktuálních doporučení WHO) ■ téma aktivní mobility a podpory pohybové aktivity i mimo oblast aplikované tělesné výchovy ■ základní organizační činnosti, předávání povelů, organizace skupiny či jednotlivce ■ činnosti podporující adekvátní emoční a sociální chování v prostředí pohybových aktivit ■ relevantní komunikace při realizaci pohybových aktivit – smluvené povely a signály, základní odborná terminologie ■ řešení aktuálních či regionálně významných informací z oblasti sportu či volného času, řešení relevantních zdrojů informací ■ etika ve sportu, zásady správného jednání a chování – fair play, ■ olympijská symbolika, tradice sportu a pohybových aktivit v ČR ■ první pomoc při sportovních úrazech – praktická cvičení, prevence úrazů, řešení pomoci při úrazech

1.2.3 Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Jazyk a jazyková komunikace** má stěžejní postavení ve výchovně-vzdělávacím procesu.

Vzdělávací oblast rozvíjí u žáků **sociálně komunikační dovednosti, používání spisovné podoby jazyka a čtenářskou dovednost**. Zahrnuje učivo zaměřené na rozvoj smyslo-

vého, citového a sociálního vnímání, vyjadřovacích schopností, čtení s porozuměním, práci s literárním textem, psaní a základy jednoduché konverzace v cizím jazyce.

Vzdělávací obsah vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se realizuje ve vzdělávacích okruzích **Český jazyk a literatura** a **Cizí jazyk**.

Ve vzdělávacím okruhu **Český jazyk a literatura** jsou zastoupeny tři specifické složky: **jazyková výchova, komunikační a slohová výchova** a **literární výchova**. Ve výuce se vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

Vzdělávací obsah je koncipován tak, aby byla respektována snížená úroveň rozumových schopností žáků a konkrétními cíli byly podporovány především poznávací a komunikační schopnosti a zájmy žáků.

Zařazení vzdělávacího okruhu **Cizí jazyk** umožňuje žákům navázat na jazykové znalosti a komunikativní dovednosti získané v základním vzdělávání a rozšířit je. Osvojení základních praktických řečových dovedností jim umožňuje přístup k informačním zdrojům a současně přispívá k formování jejich osobnosti a podílí se na přípravě žáků na život v multikulturní společnosti. Tomu je přizpůsoben i rozsah slovní zásoby. Důraz je kladen hlavně na zvukovou podobu jazyka, v písemné formě jde o schopnost porozumění jednoduchému textu (**zejména nápisům a frázím**). S gramatikou se žáci seznamují pouze okrajově. Pokud se žák s výukou cizího jazyka v předchozím vzdělávání zatím nesetkal, seznámí se pouze se základními jazykovými funkcemi. Doporučuje se, aby škola respektovala cizí jazyk, s nímž se již žáci seznámili v základním vzdělávání.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení pozitivního vztahu k českému jazyku,
- uplatňování mateřského jazyka v rovině recepce, reprodukce a interpretace,
- využívání jazykových vědomostí a dovedností v běžných komunikačních situacích denního života, srozumitelnému a souvislému vyjadřování, formulování a obhajování svých názorů,
- chápání významu kultury osobního projevu pro společenské a pracovní uplatnění,
- získávání a hodnocení informací z různých zdrojů a předávání,
- vhodnému individuálnímu způsobu předávání informací s ohledem na jejich uživatele,
- porozumění známým každodenním výrazům a zcela základním frázím **v cizím jazyce**.

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák by měl:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ rozlišovat spisovný jazyk, nespisovný jazyk ■ odlišit český jazyk od cizího jazyka ■ uplatňovat znalosti českého pravopisu ■ využívat základní poznatky z tvarosloví a gramatiky ■ obohatit svou slovní zásobu včetně příslušné odborné terminologie 	<p>1. Jazyková výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ jazyková kultura ■ národní jazyk a jeho útvary (nářečí, slang...) ■ postavení češtiny mezi evropskými jazyky ■ základní pravopisné jevy ■ tvarosloví – vybrané slovní druhy ■ skladba – druhy vět a větná stavba ■ slovní zásoba, odborná terminologie ■ homonyma, antonyma, synonyma ■ zdrobněliny, nadřazená a podřazená slova ■ slova hanlivá, lichotná
<ul style="list-style-type: none"> ■ funkčně komunikovat s okolím v maximální míře svých individuálních možností ■ ovládat základní pravidla společenského styku a používat je v každodenním životě, řízeným rozhovorem vést jednoduchý dialog ■ zvládnout vyplnění jednoduchých tiskopisů, sestavit životopis ■ reprodukovat jednoduchý příběh ■ popsat předměty a činnosti vztahující se k odborným činnostem 	<p>2. Komunikační a slohová výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ rozvoj pasivní a aktivní slovní zásoby ■ srozumitelné vyjadřování (výslovnost, preciznost použití forem AAK) ■ rozvoj porozumění pokynům, instrukcím a jednoduchým sdělením ■ ústní projevy společenského styku – dialog, telefonický rozhovor, videohovor ■ komunikace v modelových situacích (přijímací pohovor, návštěva lékaře, návštěva divadla, úřadu...) ■ AAK ■ neverbální komunikace, pozdravy, prosba, poděkování, omluva, společenské fráze... ■ spontánní komunikační aktivity vycházející z aktuálních situací (vhodné navázání kontaktu, reakční čas, spontánnost a aktivnost při komunikaci...) ■ dialog ■ písemné projevy společenského styku – dopis, pohlednice, přání, SMS, e-mail, vyplňování tiskopisů (žádost, životopis, inzerát, dotazník) ■ úprava jednoduchých písemných projevů ■ reprodukování kratších textů, vypravování, dramatizace ■ popis, charakteristika

<ul style="list-style-type: none"> ■ orientovat se na ploše, na stránce, která obsahuje sdělení přiměřené náročnosti ■ číst s porozuměním, reprodukovat přiměřeně náročné sdělení ■ budovat si vztah k literatuře ■ seznámit se s vybranými díly z literatury, filmu a dramatické tvorby ■ orientovat se v odborném textu 	<h3>3. Literární výchova</h3> <ul style="list-style-type: none"> ■ čtení sděleného (text, obrazový materiál) ■ orientace na stránce a řádku, listování ■ technika čtení, přednes, reprodukce přečteného (řízený rozhovor) ■ práce s textem (textem je rozuměno i sdělení v jiných formách – např. obrázky, zástupné předměty) ■ kniha, knihovna, knihkupectví, antikvariát ■ literatura pro děti, mládež (časopis, denní tisk, katalog, encyklopedie) ■ literární žánry – báseň, pohádka, příběh, pověst, pranostika, ... ■ četba a výklad ukázek z naší i světové literatury (klasické i současné) ■ seznámení s vybranými autory ■ filmové zpracování literárních děl ■ dramatizace literární tvorby ■ zhlédnutí filmového a divadelního představení ■ odborná literatura vztahující se k odbornému zaměření ■ návody a pracovní postupy (profesní příprava)
--	--

Cizí jazyk

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák by měl:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ seznámit se se základními pravidly výslovnosti ■ porozumět jednoduchým nápisům ■ porozumět jednoduchým pokynům a frázím ■ porozumět jednoduché otázce a umět na ni jednoslovně odpovědět ■ zvládnout základy společenského styku v cizím jazyce ■ rozumět jednoduchým otázkám, které se týkají jeho osoby ■ odpovídat na jednoduché otázky, které se týkají jeho osoby ■ rozvíjet slovní zásobu z různých tematických celků v rámci svých individuálních možností ■ vědět o existenci slovníků a online překladačů 	<p>Jednoduchá komunikace v cizím jazyce</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ pravidla výslovnosti ■ sociální a globální čtení (např. exit, open, power, sale...) ■ pokyny, fráze (např. sit down, read, tell me, listen, give me...) ■ vyjádření souhlasu/nesouhlasu (např. Is it book? – Yes.) ■ jednoslovné odpovědi na jednoduché otázky (What is it? – Dog.) ■ pozdrav, představení se, poděkování ■ běžné společenské fráze ■ otázky na věk, jméno, bydliště... ■ odpovědi týkající se věku, jména, bydliště... ■ věci každodenní potřeby (školní pomůcky, nábytek, oblečení, hygienické potřeby, dopravní prostředky, nádobí...) ■ osoby v životě žáka ■ barvy

-
- nakupování – potraviny, ovoce, zelenina
 - zvířata
 - části těla
 - město (street, shop, police station, cinema...), příroda (river, tree, mountain, sun, rain...)
 - základní slovesa, sport, záliby, kultura, povolání
 - textový a hlasový překladač
 - slovníky
-

1.2.4 Člověk a příroda

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Člověk a příroda** dává žákům příležitost poznávat přírodu jako systém, jehož součásti jsou vzájemně propojeny, působí na sebe a ovlivňují se. Rozvíjí u žáků pochopení přírodních zákonitostí, porozumění jim, získání základních poznatků a dovedností z fyzikální, chemické, přírodovědné a zeměpisné oblasti. Ve vzdělávací oblasti se u žáků formují dovednosti a postoje důležité pro pochopení vlivu člověka na životní prostředí a možnosti využití přírodovědných znalostí ve prospěch ochrany přírody.

Vzdělávací oblast Člověk a příroda zahrnuje vzdělávací okruh **Základy přírodních věd**, který je rozdělen na tematické celky: **Základy přírodopisu, Základy ekologie, Základy fyziky, Základy chemie a Základy zeměpisu.**

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- rozvíjení schopností získávat informace **z přírody a pracovat s nimi** při řešení přírodovědných problémů a pracovat s nimi,
- porovnávání a zobecňování nových poznatků a vlastních zkušeností a jejich využití v praktickém životě,
- porozumění vztahům a souvislostem mezi činnostmi lidí, přírodním a životním prostředím,
- osvojení si základního principu šetrného a odpovědného přístupu k životnímu prostředí v osobním a profesním jednání,
- chápání základních vztahů v různých ekosystémech,
- respektování zásad ekologie a uvědomění si významu jednotlivých složek životního prostředí i prostředí jako celku,
- získání základních znalostí z oblasti fyzikálních a chemických jevů,

- využívání prostředků moderních technologických postupů,
- porozumění geografickým objektům, jevům a působení vnitřních a vnějších procesů v přírodní sféře.

Základy přírodních věd

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák by měl:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ získat základní vědomosti o přírodě a přírodních dějích ■ popsat základní stavbu těla rostlin ■ poplat základní stavbu živočichů ■ znát vybrané zástupce rostlin a živočichů ■ prokázat znalost významu rostlin a živočichů ■ vysvětlit význam hospodářsky důležitých rostlin a zvířat ■ dodržovat zásady bezpečného chování v přírodě 	<p>1. Základy přírodopisu a ekologie</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ obecná biologie a genetika ■ vznik života – základní projevy života, organismy a jejich třídění ■ biologie rostlin – stavba těla, význam rostlin a jejich ochrana, hospodářsky významné rostliny, chráněné rostlinné druhy, jedovaté a léčivé rostliny ■ biologie živočichů – živočišná společenstva, domácí a volně žijící zvířata, hospodářsky významné druhy, kriticky ohrožené druhy, ochrana živočichů ■ neživá příroda – horniny, nerosty, půdy, praktický význam ■ zásady bezpečného chování v přírodě ■ klasifikace živočichů, zvířecí rodiny – rozdělení pohlaví savců (pojmenovávání)
<ul style="list-style-type: none"> ■ vysvětlit podstatu potravních řetězců ■ rozlišovat základní rozdíly mezi ekosystémy a popsat ekosystémy vytvořené člověkem ■ uvést zástupce v nejbližším ekosystému a vztahy mezi nimi ■ vysvětlit zásady chování v chráněné oblasti ■ dodržovat pravidla pro třídění odpadů ■ globální problémy a jejich řešení 	<ul style="list-style-type: none"> ■ společenstva – přirozené a umělé, druhy ekosystémů, rovnováha v ekosystémech, vzájemné vztahy ■ potravní řetězce ■ ochrana přírody a životního prostředí – (v rámci regionu) ■ globální problémy a jejich řešení, chráněná území ■ hospodaření s odpady, ekologické havárie, živelní pohromy

-
- určit společné a rozdílné vlastnosti látek
 - změřit některé fyzikální veličiny vybraných látek a těles
 - využívat poznatky o jednoduchých strojích v praxi
 - uvést rozdíly jednotlivých druhů energií a jejich využitelnosti
 - znát důsledky působení nadměrného hluku
 - základní jednotky SI – jednotky času, délky, hmotnosti a teploty
 - základy fyzikálních měření
 - akustika (zvuk)
 - světlo, optika
 - změna skupenství látek
 - vlastnosti pevných, kapalných a plyných látek
 - druhy energie podle zdroje, přeměny energií

2. Základy fyziky

- druhy látek a jejich základní fyzikální vlastnosti, měřené veličiny
- tělesa – pohyb a síla
- jednoduché stroje – využití v praxi
- elektromagnetické a světelné děje
- energie – druhy a využitelnost
- zvukové děje – vlastnosti zvuku, škodlivost hluku
- jednotky času, délky, hmotnosti a teploty
- druhy látek a jejich základní fyzikální vlastnosti, měřené veličiny
- tělesa – pohyb a síla
- škodlivé a léčebné účinky zvuku
- zvukové jevy – vlastnosti zvuku
- světlo, optika – lom světla, brýle, lupa, dalekohled
- pevná látka, kapalina, plyn – tání, vypařování, kondenzace, tuhnutí
- látky – tvar, pružnost, tvárnost, tvrdost, objem, stlačitelnost
- plyn – využitelnost, elektrická energie
- sluneční energie, větrná energie, vodní, parní, svalová a jaderná energie

-
- rozlišit výchozí látky jednoduchých chemických reakcí
 - vyjmenovat produkty průmyslového zpracování ropy
 - popsat využitelnost anorganických sloučenin – oxidů, hydroxidů, kyselin a solí
 - využívat chemické látky v praxi s ohledem na životní prostředí a zdraví člověka
 - znát pravidla bezpečného zacházení s chemickými výrobky
 - základní vybrané prvky periodické tabulky prvků
 - rozlišit výchozí látky jednoduchých chemických reakcí
 - organické a anorganické sloučeniny

3. Základy chemie

- nejjednodušší chemické reakce základních prvků
 - základní organické sloučeniny – cukry, peptidy (bílkoviny, inzulin, endorfin), vitaminy a antibiotika
 - základní anorganické sloučeniny v praxi (solí, kovy a jejich slitiny, nekovové prvky – křemík, fosfor, chlor)
 - směsi
 - využití chemie v praxi v souvislosti se zaměřením školy
 - bezpečnost zacházení s chemickými látkami a výrobky, bezpečné skladování
 - chemické prvky (kovy, plyny)
 - nejjednodušší chemické reakce základních prvků, použití v domácnosti a v praxi
 - produkty z ropy (benzín, nafta, plasty, asfalt, umělá hnojiva, pesticidy)
 - ekologické a neekologické využití chemických látek
-

<ul style="list-style-type: none"> ■ používat základní kartografickou a topografickou terminologii ■ objasnit důsledky pohybů Země ■ orientovat se na mapě světa a vyhledat světadíly a oceány ■ ukázat na mapě vybrané státy EU a uvést postavení ČR v Evropě ■ vědět o významu vlivu podnebí na rozvoj a udržení života na Zemi ■ používat mapy a rozpoznat druhy povrchů Země ■ sluneční soustava 	<p>4. Základy zeměpisu</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ kartografie a topografie ■ přírodní obraz Země ■ sluneční soustava, vesmír, Slunce, Země ■ světadíly a oceány, státy světa a EU, používat mapy v chytrém mobilu (kompas a GPS) v praxi ■ Česká republika, najít na mapě město, kde žiji ■ podnebí a počasí ve vztahu k životu organismů ■ živelní pohromy, sluneční soustava, vesmír, Slunce, Země ■ měřítko mapy, místopis
---	--

1.2.5 Průřezové téma **Výchova k zaměstnanosti (Můj budoucí život)**

Pro řadu žáků praktické školy dvouleté je uplatnění na trhu práce poměrně problematické. Průřezové téma proto nemůže být orientováno pouze na uvedení do světa práce, ale rovněž musí dávat žákovi možnost propojit znalosti vzdělávacího obsahu s perspektivou takové seberealizace (bez ohledu, zda tato bude v pracovním prostředí, či mimo něj), která přispěje k udržení adekvátní kvality života žáka po ukončení školní docházky. I proto byl zvolen nový název tohoto průřezového tématu: Můj budoucí život.

Jde o zcela nový text, který plně nahrazuje text průřezového tématu Výchova pro vstup do světa práce z aktuálního RVP PrŠ 2. Stejně jako ostatní navrhované texty je uveden zeleně.

Charakteristika tématu

Průřezové téma **Můj budoucí život** postihuje široké spektrum pracovních činností a dovedností. Toto průřezové téma prostupuje všemi vzdělávacími oblastmi. Rozvíjí aktivity k udržení kvalitnějšího života.

Základním cílem je proces přípravy na pracovní uplatnění a pracovní-sociální naplnění. Pracovním uplatněním se rozumí aktivní zařazení absolventů na otevřeném a chráněném trhu práce. Pracovní-sociálním naplněním je míněno zajištění aktivního života ve společnosti (např. využití sociálních služeb, volný čas, bydlení, přátelé, další vzdělávání, využití veřejných služeb).

Cíleně se zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje vzdělání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti.

Základním cílem je příprava takového absolventa, který si osvojil návyky a pracovní postupy v každodenním životě i budoucím pracovním zařazení a chápe význam práce v životě člověka. Za pomoci různých institucí a pracovních asistentů se dokáže zařadit na trh práce i do života.

Průřezové téma **Můj budoucí život** rozvíjí, doplňuje a propojuje dovednosti, návyky a znalosti související s uplatněním ve světě práce, při uplatňování pracovních práv a při vstupu do další etapy života.

Přínos průřezového tématu k naplňování cílů vzdělávání směřuje k:

- dovednostem získat informace o profesních příležitostech a srovnání se svými předpoklady,
- motivaci pro zapojení do pracovního života,
- dovednostem, znalostem a návykům, které povedou k co největší samostatnosti,
- dodržování bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (činnostech),
- základní orientaci v sociálních a veřejných službách,
- kvalitnímu trávení volného času,
- finanční gramotnosti,
- sociálně-komunikačním dovednostem.

Tematické celky průřezového tématu

Průřezové téma **Můj budoucí život** zahrnuje tematické celky **Pracovní uplatnění, Sociálně-pracovní naplnění a Sebe prezentace**.

Pracovní uplatnění:

- orientace na otevřeném a chráněném trhu práce (chráněná pracoviště, tréninková pracoviště, sociální firmy),
- informační, poradenské a zprostředkovatelské služby v oblasti hledání zaměstnání, úřady práce,
- základy pracovněprávních vztahů (pracovní doba, pracovní smlouva, mzda, nezaměstnanost),
- bezpečnost práce a použití ochranných prostředků,
- pracovní režim a základní orientace v oblastech: plánování práce, dokončení práce, kvalita odvedené práce, odhad času, zhodnocení práce, organizace práce,
- získávání zkušeností s dodržováním základních pracovních postupů (návody, schémata...), součinnost při výběru vhodných nástrojů, přístrojů, nářadí a technologických postupů dle druhu činnosti,
- získávání základních praktických dovedností ve škole i na praxi (včetně exkurzí, náhledů),
- možnosti dalšího vzdělávání, rekvalifikace.

Sociálně-pracovní naplnění:

- orientace v sociálních službách dostupných v místě bydliště – centra denních služeb, denní stacionáře, sociálně terapeutické dílny,
- praktické seznámení s možnostmi bydlení pro lidi se zdravotním postižením (návštěva vybraných institucí),
- veřejné služby – sociální a zdravotní péče, úřady, asistenční služby při komunikaci s úřady, orientace v oblastech podpory (např. sociální rehabilitace),
- finanční gramotnost – mzda, důchod, dávky státní podpory, riziko půjček, hodnota peněz,
- dovednosti smysluplného trávení volného času – time management, relaxace, vhodné aktivity pro trávení volného času.

Sebeprezentace:

- sociálně-komunikační dovednosti na pracovišti / v sociálních službách / na veřejnosti,
- jednoduchá sebeprezentace – základní údaje o mé osobě, co mám/nemám rád, silné/slabe stránky, co mě baví, v čem potřebuji podporu,
- seznámení žáka s důsledky jeho případného omezení k právním úkonům,
- GDPR, bezpečné chování na internetu,
- používání asistivních technologií,
- orientace v místě bydliště / zaměstnání / sociálních služeb – práce s mapou a navigací, cestování veřejnými dopravními prostředky, vyhledávání spojů,
- péče o sebe – hygiena, oblékání, stravování, zdravý životní styl, denní režim,
- risk management – dovednost požádat o pomoc, bezpečnost mé osoby a mého okolí, chování v krizových a problémových situacích, při mimořádných událostech, sociálně-komunikační dovednosti v těchto situacích.

2 Návrh implementace tranzitního programu do RVP PrŠ 2

Následující text vznikl na základě realizace tranzitního programu ve školách se žáky s těžkým postižením za dobu jeho téměř tříletého ověřování. Jednalo se o 27 škol ve 12 krajích v ČR (s výjimkou hlavního města Prahy a Karlovarského kraje), z toho bylo 24 škol praktických.

Postupně uvádí všechny poznatky, které autoři považují pro implementaci tranzitního programu do RVP PrŠ 2 za podstatné.

2.1 Důvodová zpráva

Tranzitní program (dále také „TP“) je systém podpory a doprovázení mladých lidí se specifickými potřebami na jejich cestě ze školního vzdělávání do další etapy života.

Přechod mladého člověka se zdravotním znevýhodněním ze školy do běžného života znamená náročnou situaci nejen pro něj, ale také pro celou jeho rodinu a blízké. Je to období obav a nejistoty z budoucnosti, zda se podaří nahradit prostředí školy (spojené s významnou časovou etapou života mladého člověka) stejně bezpečným, vstřícným, finančně přístupným a stabilním prostředím.

Období osamostatňování mladých lidí s postižením se vyznačuje specifickými znaky a omezenějšími možnostmi pro realizaci role dospělého.

Většina mladých lidí opouštějících speciální střední školy potřebuje stálou podporu jiných osob a odpoutání se od rodiny bez zajištění vhodných sociálních služeb není možné. Nabídka sociálních služeb v současné době nepokrývá svou kapacitou a rozmístěním poptávku lidí s postižením, včasné plánování, hledání a zajištění navazujících možností je tedy velmi důležité.

Každému žákovi je nutné poskytnout takovou podporu, která přechod do další etapy života ulehčí nejen jemu samotnému, ale i jeho rodině. Jako ideální prostředek pro realizaci takové podpory se jeví právě tranzitní program.

Proces podpory tranzitního programu je nezbytné zahájit včas, aby se na novou životní situaci mohli jak žáci, tak i jejich blízcí připravit. Tranzitní program staví na individuálním, tvořivém a pozitivním přístupu s respektem ke specifickým potřebám mladých lidí s postižením, ke konkrétním okolnostem a podmínkám místa, kde by chtěli žít.

Je třeba zmapovat reálné možnosti v oblasti pracovní a sociální, zorientovat se v dostupnosti formální i neformální podpory a společně nastavit individuální plán přechodu. Nedílnou součástí provázení je zjišťování specifických potřeb, formy a míry jejich naplnění, přání, představ, silných stránek, zájmů, dovedností, zázemí žáků a nastavení spolupráce s jejich blízkými.

Tranzitní program připravuje žáky na reálný život a rozvíjí u nich sebedůvěru, aktivitu a zodpovědnost, zprostředkovává konkrétní zkušenosti a dává možnost praktické přípravy na život.

Tranzitní program zahrnuje oblasti soběstačnosti a samostatnosti v běžných denních činnostech, ve volnočasových aktivitách, v pracovních aktivitách, v bydlení, ve využívání veřejných služeb včetně sociálních, v mezilidských vztazích apod.

Tranzitní program je pro žáky a jejich blízké jistotou, že na přechod z jednoho životního období do následujícího nejsou sami.

2.2 Filozofie tranzitního programu

V každé etapě našeho života zastáváme různé role (např. dítě, žák, student, kamarád apod.). Mezi těmito jednotlivými etapami existuje určitá spojitost, jejímž prostřednictvím se připravujeme na nové období či stadium. Ústředním tématem tranzitního programu je přechod z jednoho životního období do dalšího. V rámci každého takového přechodu potřebuje každý z nás různou míru podpory, odpovídající našim možnostem, dovednostem a schopnostem. Podporou se rozumí pomoc s nastavením cílů, ujasněním potřeb a vyjasněním rolí, které chce člověk zastávat v běžném způsobu života (soběstačnost v běžných denních aktivitách, bydlení, volném čase, mezilidských vztazích, zaměstnání, seberozvoji a samostatnosti) (Valentová et al. in Maštalíř et al., 2022).

Nezaměřujeme se na to, co je důležité pro nás, ale z jaké perspektivy to vnímá ten druhý. Jedná se o filozofii v přístupu k člověku s postižením, kdy on je na prvním místě, kdy právě on je „středobodem“ našeho zájmu. Na osobu zaměřený přístup (angl. Person Centred Approach) staví žáka / mladého člověka se zdravotním postižením do popředí a je plně v souladu s principy sebeurčení a individualizované podpory ve smyslu společného hledání, ale zároveň i ponechání prostoru na vlastní rozhodnutí o dalším směřování v budoucnosti (Mount in Maštalíř, 2021).

Z principů Na osobu zaměřeného přístupu vychází koncept Plánování zaměřené na člověka (Person Centred Planning). Ten byl definován v 90. letech 20. století jako soubor principů, na nichž byly postaveny techniky individuálního plánování vycházející z normalizace a valorizace sociálních rolí. Klíčovými principy tohoto konceptu jsou zejména snaha o co největší zapojení jedince do celého procesu individuálního plánování (tedy i do procesu plánování přechodu), hledání jeho silných stránek, nadání a dovedností v kontextu běžné komunity, posilování významu a hodnoty jedince jako běžného občana ve společnosti. Dále pak podpora jeho nejbližších rodinných

příslušníků i hodnocení aktuální situace jedince včetně definování potřebných změn do budoucna, založených zejména na jeho preferencích (Quip in Maštalíř, 2021).

2.3 Cíle tranzitního programu

Mezi hlavní cíle TP patří:

- zprostředkovat zkušenosti a informace v oblastech důležitých pro samostatný život (zaměstnání, bydlení, volný čas atd.),
- umožnit získávání pracovních zkušeností formou individuálních praxí podle možností žáka,
- podporovat žáka v plánování vlastní představy o budoucnosti,
- rozvíjet komunikačně sociální dovednosti žáka, podporovat ho k samostatnému rozhodování a jednání,
- spolupracovat s blízkými lidmi žáků (rodina, přátelé, spolužáci, zaměstnanci apod.),
- podporovat ve využívání dostupných sociálních služeb podporujících samostatný život.

2.4 Realizace tranzitního programu

Tranzitní program není spojován a orientován pouze na oblast práce a na zaměstnanost (jak je v českém prostředí často chápáno), ale jedná se o cílenou práci související s tématem ukončování školní docházky žáka se SVP a s blížícím se odchodem z prostředí školy do další etapy života (ideálně tedy dosažení co nejvyšší míry samostatnosti) na více tematických úrovních – např. další vzdělávání, volný čas, život v komunitě, udržení psychické pohody, zlepšení sebeobsluhy, docházka do stacionáře, do chráněné dílny, podpora rodičů při přechodu žáků do další etapy života apod. (Maštalíř et al., 2022).

V rámci realizace TP jde ruku v ruce získávání konkrétního cíle žáka včetně definování případné míry potřebné podpory k dosažení stanovených cílů (jak v oblasti pracovního uplatnění, tak i v oblasti sociálně-pracovního uplatnění). Zde je také uvedeno a popsáno to, co si žák dál po škole (ne)přeje dělat, co jej baví, jaké má sny a v čem by se chtěl i s pomocí druhých rozvíjet, jaké jsou příležitosti v místě, kde žije, jaké jsou návazné služby, komunita, rodina, přátelé aj. Smyslem je maximálně možné zajištění nejvhodnějších, dostupných a dosažitelných podmínek pro co možná nejvíce plynulý přechod žáka ze školy do další etapy jeho života (Maštalíř et al., 2022).

Časová dotace realizace tranzitního programu je dle individuálních možností žáka, ideálně však alespoň 4 hodiny týdně.

Realizace TP včetně nástrojů využívaných v rámci plánování zaměřeného na člověka jsou blíže specifikovány v Rukověti kariérového poradce žáků se SVP – individuální plánování a tranzitní program.² Níže je uveden stručný přehled jednotlivých kroků.

2.4.1 Realizace tranzitního programu v kontextu samostatného způsobu života (sociálně-pracovní naplnění)

V rámci realizace TP v kontextu samostatného způsobu života vycházíme z mapování situace daného žáka, kdy jsou hodnoceny a zpracovávány: přání a cíle samotného žáka, přání a cíle žáka z pohledu rodiny a blízkých, možnosti komunity, možnosti a dostupnost návazných služeb, vhodnost a dostupnost forem dalšího vzdělávání apod. (Maštalíř et al., 2022).

Při realizaci je důraz kladen na samostatnou aktivitu žáka s přihlédnutím k jeho možnostem a limitům vycházejícím z jeho míry daného postižení.

Při realizaci TP se v rámci individuálního setkání s žákem zaměřujeme na:

- a) jeho zájmy, přání,
- b) zdraví a bezpečnost, zdravý životní styl,
- c) činnosti běžného dne, zahrnující péči o sebe sama apod.,
- d) bydlení/zajištění života v domácnosti,
- e) finance a správa majetku,
- f) přátelství a socializaci,
- g) dopravu a mobilitu,
- h) další vzdělávání a výcvik (např. exkurze do škol),
- i) rekreaci a trávení volného času,
- j) zapojení do společnosti (komunity),
- k) právo a právní podporu,
- l) na exkurze v sociálních službách (např. denní stacionář, týdenní stacionář, osobní asistence, sociálně aktivizační služby apod.),
- m) na exkurze na úřady (např. úřad práce, okresní správa sociálního zabezpečení apod.) (Maštalíř et al., 2022).

2.4.2 Realizace tranzitního programu s akcentem na pracovní uplatnění

V rámci realizace TP s akcentem směřování žáků na trh práce opět vycházíme z mapování situace daného žáka tak, jak je uvedeno v kap. 2.4.1, současně se zaměříme

² Dostupné z: <https://karierazp.upol.cz/wp-content/uploads/2022/05/Rukovet-KP.pdf>

i na zpracování možnosti budoucího pracovního uplatnění včetně individuální či skupinové praxe daného žáka u konkrétního zaměstnavatele. Na praxích jsou zajištěny, dle individuální potřeby, asistence prostřednictvím asistenta TP (Maštalíř et al., 2022).

V rámci realizace dochází k následujícím krokům (jednotlivé kroky jsou detailněji popsány v publikaci Valentová et al., 2014, Tranzitní program – metodický průvodce):³

- Individuální setkání s žákem zaměřené na jeho představy o budoucím pracovním uplatnění, jeho zájmy, dovednosti a schopnosti.
- Zjišťování pracovního potenciálu žáka v prostředí školy (např. při práci ve školních dílnách, na cvičných pracovištích apod.).
- Oslovení zaměstnavatele a realizace samotné praxe, kdy samotný výkon praxe by měl respektovat přání, dovednosti a schopnosti daného žáka. Praxe u zaměstnavatele zpravidla probíhá 1× týdně v rozsahu 4 hodin (většinou v dopoledních hodinách) po dobu 3–6 měsíců, případně po dobu až 1 roku. Rozsah a délka jsou však individuálně „šity na míru“ konkrétnímu žákovi dle jeho dovedností a schopností potřebných k osvojení pracovních či mimopracovních činností, to znamená, že žák může docházet na praxi i 1× týdně po 4 hodinách či 2× týdně po 2 hodinách. Délka praxe se může měnit dle reflexe a hodnocení aktuálních dovedností a schopností. V rámci samotného výkonu praxe je žák podpořen tzv. asistentem, který podporuje žáka při nábívkou nejen pracovních a sociálních dovedností.
- Vyhodnocení praxe – revize vhodnosti či nevhodnosti praxe a další směřování žáka. Samotný výkon praxe by měl respektovat přání, dovednosti a schopnosti daného žáka. V průběhu roku by měl žák vyzkoušet nejméně 2–3 praxe, neboť primárním cílem TP v tomto kontextu není nalezení a udržení si práce, ale to, aby žák získal praktické dovednosti a schopnosti k výkonu dané činnosti a ke zjištění svého pracovního potenciálu (Maštalíř et al., 2022).

FORMY REALIZACE PRAXÍ/EXKURZÍ U ZAMĚSTNAVATELŮ:

- a) praxe dle dovedností a schopností daného žáka zaměřené na posílení jeho pracovních činností (soběstačnosti a samostatnosti, zvyšování kompetencí spojených s hledáním, získáním a udržením si pracovního místa):
 - individuální praxe v prostorách a zařízeních školy (např. školní jídelna, internát, zahrada),
 - individuální praxe dle trhu práce (běžný trh práce, chráněná pracoviště, sociální firmy, tréninková pracoviště),
 - individuální praxe zaměřené na přechod do další etapy života – sociální služby (např. sociálně terapeutické dílny, stacionáře, centra denních služeb),
 - skupinové praxe dle možnosti školy a trhu práce (se zaměřením na posílení pracovních činností žáků),
- b) exkurze u zaměstnavatelů,

³ Dostupné z: <https://rytmus.org/wp-content/uploads/2020/12/Metodika-Tranzitniho-programu.pdf>

- c) stáže u zaměstnavatelů (jednodenní až vícedenní náhled s pracovním zapojením),
- d) exkurze do škol (možnosti dalšího vzdělávání).

2.4.3 Základní podmínky pro uskutečňování tranzitního programu

TECHNICKO-MATERIÁLNÍ PODMÍNKY

- ochranné pomůcky související s průběhem praxí (buď na pracovišti, nebo ve škole),
- BOZP,
- vybavení cvičných kuchyněk, dílen (např. dřevařských, keramických a dalších), úklidové pomůcky,
- kancelářské potřeby (pastelky, fixy, křídly, složky apod.).

PERSONÁLNÍ PODMÍNKY

a) Metodik TP (výchovný poradce či jiný pracovník):

- vede pravidelné schůzky s vybranými žáky;
- pracuje s vybranými žáky na základě principů plánování zaměřeného na člověka;
- sestavuje osobní profil žáka, zajišťuje a vytváří individuální plány pro žáky;
- podporuje žáka ve vytvoření vlastní představy o budoucím životě či pracovním uplatnění, rozvoje pracovních a sociálních dovedností;
- mapuje trh práce;
- vytipovává vhodné praxe pro žáka;
- vyhledává zaměstnavatele;
- sjednává schůzky se zaměstnavatelem a podmínky pro praxi;
- podporuje žáka při realizaci praxe na otevřeném či chráněném trhu práce;
- vyhodnocuje situace a plány žáka;
- spolupracuje s asistentem TP;
- komunikuje s rodinou a dalšími podpůrnými osobami v okolí žáka (např. s poskytovateli sociálních služeb, úřady apod.).

b) Asistent TP:

- poskytuje podporu žákovi při nácviu pracovních a sociálních dovedností;
- poskytuje podporu žákovi při doprovodu na a z místa výkonu praxe, při výkonu praxe;
- pozoruje průběh práce žáka na praxi a snaží se vytipovat nejvhodnější postup práce;
- pomáhá žákovi získat dovednosti potřebné k samostatnému vykonávání pracovních úkolů;
- je odpovědný za poskytování adekvátní podpory žákovi při začleňování se do kolektivu spolupracovníků;

- pomáhá žákovi rozvíjet jeho kontakty a komunikaci se zaměstnavatelem, nadřízenými a spolupracovníky;
- podporuje kolegy ve správném zadávání pracovních úkolů žákovi;
- podporuje žáka v osvojení dovedností, které s prací souvisejí nepřímo;
- je odpovědný za sledování a zaznamenávání nedostatků a obtíží v průběhu praxe;
- ve spolupráci s metodikem navrhuje strategie řešení obtíží na pracovišti, sleduje a zaznamenává výsledky použité strategie.

c) Vyučující žáka:

- obsah a formu výuky plánuje se ohledem na cíle a principy tranzitního programu;
- klade důraz na nácvik dovedností, které žák prakticky využije v závislosti na konkrétním zaměření individuálního plánování;
- při plánování učebního pokroku žáka úzce spolupracuje s dalšími vyučujícími a se všemi aktéry tranzitního programu konkrétního žáka.

d) Výchovný poradce:

- informuje zákonné zástupce o možnostech zapojení žáka do tranzitního programu;
- podporuje žákovu přípravu na samostatný a profesní život v rámci individuálních či skupinových aktivit, rozvíjí jeho osobnost;
- je nápomocný s výběrem vhodného oboru středního vzdělávání žákovi i zákonným zástupcům;
- poskytuje informace o školách, studijních oborech, přihlášce na SŠ a průběhu přijímacího řízení (termíny, odvolání, druhé kolo apod.);
- poskytuje informace o sociálních službách, úřadu práce apod.

e) Koordinátor praxí:

- podává informace o tranzitním programu studentům na praxi;
- podává informace o tranzitním programu zaměstnavatelům a dalším zapojeným osobám;
- vhodně volí pracoviště pro žáka;
- zohledňuje pracovní podmínky na pracovišti pro jednotlivé typy žáků s ohledem na jejich osobnostní rysy, schopnosti, dovednosti a zájmy;
- spolupracuje s VŠ, SŠ a se zaměstnavateli.

2.4.4 Úloha zákonných zástupců / osob blízkých v tranzitním programu

Zákonní zástupci / rodina či osoby blízké tvoří důležité prostředí, v němž se student pohybuje a s jehož podporou funguje. Proto je nelze v procesu přechodu ze školy

do dospělosti opomíjet. Zákonné zástupce považujeme za rovnocenné partnery, kteří mohou dodat důležité informace, jež jsou pro spolupráci podstatné. Zákonný zástupce / osoby blízké mohou aktivně podpořit žáka ve vytváření představ o jeho budoucím životě, podpořit jej v přemýšlení a při následné realizaci konkrétních kroků a přání (Valentová et al., 2014).

2.4.5 Úloha sociálních služeb v tranzitním programu

Rodina či žák mohou využívat i jiné formy podpory, které nabízejí poskytovatelé sociálních služeb (např. sociální rehabilitace – tranzitní program, pracovní asistent; chráněné bydlení – podpora při řešení bydlení aj.). Je třeba vyjasnit hned z počátku, s kým a jak žák spolupracuje, aby se následná podpora propojila a sladila. V případě, že žák či rodina nemají vazby na poskytovatele sociálních služeb, je v rámci podpory žáka do další etapy jeho života nutné navázat spolupráci v těch oblastech, ve kterých žák podporu potřebuje (např. bydlení, cestování, řešení volného času aj.), neboť sociální služby nabízejí soubor služeb, které zahrnují nejen poradenství, ale také výchovně-vzdělávací, aktivizační či pracovní činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí apod. Cílem vzájemné spolupráce je podpořit žáka a umožnit mu co nejjednodušší vstup do další etapy jeho života.

2.5 Propojení stávajícího RVP s tranzitním programem v jednotlivých kapitolách

Ve smyslu naplnění myšlenky J. A. Komenského („Ať škola slouží a napomáhá budoucímu životu“) spolu s vizí školy, která má být praktická už podle samotného názvu, je zásadní, aby vzdělávací program připravoval své žáky na praktické zvládnání pracovního i osobního života. Tranzitní program představuje propracovanou cestu, jak naplnění této praktičnosti dosáhnout. Je nutné, aby principy tranzitního programu byly skutečně, tedy nejen formálně, spojeny s výchovným a vzdělávacím obsahem tohoto RVP a aby podmínky, ve kterých škola pracuje, umožnily jeho naplnění.

V následujícím textu jsou uvedeny formulace, které doplňují zasažené části RVP PrŠ dvouleté právě z pohledu efektivnosti realizovaného programu.

Tranzitní program se zásadně promítá do:

- klíčových kompetencí,
- vzdělávacích okruhů,
- průřezových témat.

Uvedené formulace vycházejí ze zkušeností s tranzitním programem, proto ne vždy korespondují s úpravami provedenými v kapitole 1, vzniklými na základě dotazníkového šetření. Jedná se však o odlišnosti formulační, nikoli obsahové.

2.5.1 Klíčové kompetence

KOMPETENCE K UČENÍ

Žák by měl:

- vyhledávat informace spojené s výkonem činnosti realizované s podporou tranzitního programu (tisk, internet, komunikace s partnery);
- třídit, posuzovat informace, vyvozovat závěry pro své pracovní uplatnění či pro využití v osobním životě;
- prohlubovat své vědomosti a dovednosti, používat pojmy z pracovních činností;
- přijímat pomoc, podporu a zpětnou vazbu.

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Žák by měl:

- rozlišit, zda problémovou situaci dokáže vyřešit sám, nebo si musí požádat o pomoc;
- řešit problémové situace, se kterými se již setkal při plánování a realizaci tranzitního programu a které jsou zároveň řešitelné jeho vlastními silami;
- požádat druhou osobu o podporu při řešení problémů, které jsou nad jeho možnosti;
- zvolit vhodnou osobu, která mu pomůže při řešení problémové situace.

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

Žák by měl:

- zvládnout jednoduchou sebe prezentaci (co mám rád, co si přeji, co mi vadí, co potřebuji, jak se cítím...);
- využívat informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem;
- komunikovat s osobami, se kterými se v rámci TP setkává (kolega, nadřízený).

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

Žák by měl:

- budovat své kooperační dovednosti;
- posilovat dovednost vnímat a respektovat pravidla;
- dokázat se vhodně chovat na pracovišti a v sociálních službách;
- respektovat své povinnosti.

KOMPETENCE OBČANSKÉ

Žák by měl:

- orientovat se v základních a pro něj důležitých veřejných službách, úřadech;
- zvládat běžnou komunikaci s úřady, resp. využívat asistenčních služeb při komunikaci s úřady;
- rozlišovat na pracovišti / v sociálních službách správné a rizikové chování vůči své osobě, vůči ostatním lidem.

KOMPETENCE PRACOVNÍ

Žák by měl:

- osvojit si pracovní dovednosti, návyky a postupy;
- chápat význam práce a zapojení se do pracovních činností;
- přiměřeně svým možnostem spolupracovat s druhými;
- orientovat se v pro něj důležitých poradenských a zprostředkovatelských službách a využívat je;
- řídit se zásadami bezpečnosti práce na daném pracovišti.

KOMPETENCE K DODRŽOVÁNÍ ZÁSAD BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

Žák by měl:

- chránit své zdraví;
- neohrožovat zdraví dalších osob;
- používat ochranné pracovní prostředky;
- udržovat pořádek na pracovišti.

KOMPETENCE K USILOVÁNÍ O KVALITU PRÁCE, VÝROBKŮ A SLUŽEB

Žák by měl:

- dodržovat stanovené normy a předpisy;
- pracovat dle instrukcí a návodů;
- vhodně zvolit a používat materiály, správné pracovní nástroje a pomůcky;
- dokončit zadanou práci;
- odvádět svou práci v rámci svých možností v co nejvyšší kvalitě;
- kontrolovat a zhodnotit kvalitu své práce.

KOMPETENCE K EKONOMICKÉMU JEDNÁNÍ V SOULADU SE STRATEGIÍ TRVALE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Žák by měl:

- znát význam a účel vykonané práce;
- znát finanční a společenské hodnocení práce;
- při výkonu práce jednat v souladu s ochrannou životního prostředí.

2.5.2 Vzdělávací okruhy

Při předávání obsahu vzdělávání je i s ohledem na mentální schopnosti žáků nutné neustále propojovat učební obsah s jeho praktickým využitím. Zásadní roli hrají i mezipředmětové vztahy.

V následujícím textu jsou uvedeny příklady návaznosti tranzitního programu na výsledky vzdělávání. U vzdělávacího okruhu Jazyk a jazyková komunikace, kde došlo v rámci nového návrhu RVP PrŠ 2 k přepracování celého obsahu, uvádíme i nové, navrhované výsledky vzdělávání.

JAZYK A JAZYKOVÁ KOMUNIKACE

Český jazyk a literatura

Původní text RVP PrŠ 2	Navrhovaný text RVP PrŠ 2
<ul style="list-style-type: none">■ vyjadřovat se správně a srozumitelně■ dokázat komunikovat ústní i jednoduchou písemnou formou■ zvládnout vyplnění jednoduchých tiskopisů, žádostí, napsat životopis■ popsat předměty a činnosti vztahující se k odborným činnostem■ aplikovat zadaný pracovní postup■ používat adekvátní slovní zásobu včetně příslušné odborné terminologie■ orientovat se v odborném textu■ zjišťovat základní potřebné informace z dostupných zdrojů	<ul style="list-style-type: none">■ funkčně komunikovat s okolím v maximální míře svých individuálních možností■ ovládat základní pravidla společenského styku a používat je v každodenním životě, řízeným rozhovorem vést jednoduchý dialog■ zvládnout vyplnění jednoduchých tiskopisů, sestavit životopis■ popsat předměty a činnosti vztahující se k odborným činnostem■ obohatit svou slovní zásobu včetně příslušné odborné terminologie■ číst s porozuměním, reprodukovat přiměřeně náročné sdělení

MATEMATIKA

- zvládat práci s kalkulaátorem pro kontrolu výsledků
- řešit jednoduché slovní úlohy
- uplatňovat matematické znalosti při manipulaci s penězi, platební kartou
- používat základní jednotky délky, času, hmotnosti, objemu
- využívat převody jednotek v odborných předmětech a praxi
- vypočítat obvody a obsahy rovinných útvarů a využívat je v praxi
- vypočítat objemy a povrchy těles se zaměřením na využití v praxi

INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE

- ovládat základní obsluhu počítače a jeho periférií
 - dodržovat pravidla bezpečnosti práce s výpočetní technikou
 - zvládat základní způsoby komunikace, případně využívat alternativní způsoby komunikace (elektronickou poštou)
 - dodržovat pravidla bezpečné e-komunikace
 - zvládat základní funkce mobilního telefonu
 - vyhledávat informace na internetu za použití různých vyhledávačů
 - dbát na ochranu osobních dat při práci na internetu
-

ČLOVĚK A SPOLEČNOST – ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD

- uplatňovat vhodné způsoby společenského chování
 - rozlišit nepřiměřené chování a porušování společenských norem
 - zvládat běžnou komunikaci s úřady – v případě potřeby umět požádat o radu a pomoc
 - orientovat se v působnosti orgánů a institucí sociální a zdravotní péče
 - využívat v krizových situacích služeb pomáhajících institucí
-

ČLOVĚK A PŘÍRODA – ZÁKLADY PŘÍRODNÍCH VĚD

- dodržovat pravidla pro třídění odpadů
 - využívat poznatky o jednoduchých strojích v praxi
 - využívat chemické látky v praxi s ohledem na životní prostředí a zdraví člověka
 - znát pravidla bezpečného zacházení s chemickými výrobky
-

UMĚNÍ A KULTURA

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

- uplatňovat základní dovednosti při přípravě, realizaci a prezentaci vlastní výtvarné práce či tvůrčího záměru
 - při vlastní tvorbě vycházet ze svých zkušeností, představ, myšlenek a emocí
-

DRAMATICKÁ VÝCHOVA

- uplatňovat kultivovaný mluvený a vhodný pohybový projev
 - rozvíjet schopnost soustředění a pozornosti
-

ČLOVĚK A ZDRAVÍ

VÝCHOVA KE ZDRAVÍ

- dodržovat základní hygienické návyky
 - znát projevy a příznaky běžných nemocí
 - respektovat přijatá pravidla soužití mezi vrstevníky a partnery
 - přiměřeně reagovat v situacích osobního ohrožení i za mimořádných událostí (havárie, živelní pohromy, krizové situace)
 - přiměřeně schopnost poskytnout první pomoc, případně přivolat pomoc v případě stavů ohrožujících život
 - ošetření drobných poranění a úrazů
 - uplatňovat zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
-

ODBORNÉ ČINNOSTI

RODINNÁ VÝCHOVA

- vědět, na koho se obrátit v případě osobního ohrožení
 - umět do denního režimu zařadit odpočinek a relaxaci
 - rozpoznat nevhodné a rizikové chování
 - znát nebezpečí související s nebezpečnými návyky
 - vyjmenovat základní vybavení domácnosti
 - popsat funkci jednotlivých bytových prostor
 - používat příslušné prostředky a přístroje v péči o domácnost a dodržovat bezpečnostní předpisy při zacházení s nimi
-

VÝŽIVA A PŘÍPRAVA POKRMŮ

- znát zásady hygieny a bezpečnosti při práci
 - orientovat se v základním vybavení kuchyně
 - bezpečně ovládat kuchyňské vybavení a obsluhovat základní spotřebiče
 - udržovat pořádek na pracovním místě
 - třídit odpad a chránit životní prostředí
 - poskytnout první pomoc při poranění
 - dodržovat odpovídající společenské chování a uplatňovat základní zásady stolování
 - rozlišit základní skupiny potravin
 - znát zásady správného skladování a uchovávání surovin
 - vybrat vhodné potraviny podle technologického postupu
 - správně skladovat nápoje podle druhu
 - ekonomicky nakládat se surovinami, energiemi a jinými materiály s ohledem na životní prostředí
 - zvolit vhodné potraviny podle technologického postupu
 - používat odpovídající kuchyňský inventář
 - ovládat předběžnou úpravu potravin
 - připravit pokrmy studené a teplé podle receptury
 - orientovat se v receptech
 - připravit běžné teplé nápoje
 - dodržovat bezpečnost práce
-

2.5.3 Průřezová témata (PT)

Podmínkou pro účinnost průřezových témat jejich propojenost se vzdělávacím obsahem a s obsahem dalších činností, které žáci realizují ve škole i mimo ni. I když tranzitní program prostupuje všemi průřezovými tématy, největší propojení má tranzitní program s průřezovým tématem Výchova k práci a zaměstnanosti (nově v našem návrhu nazván Můj budoucí život). Toto platí jak pro praktickou školu jednoletou, tak i dvouletou.

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

Osobnostní rozvoj

- **Rozvoj schopnosti poznávání** – upevňování dovedností zapamatování, řešení problémů, dovednosti pro celoživotní učení.
- **Sebepoznání a sebezpečí** – znát sebe sama, druzí jako zdroj informací o mně, moje chování, moje vztahy k sobě samému.
- **Seberegulace a sebeorganizace** – cvičení sebekontroly, sebeovládání, sociální interakce, organizace vlastního času.
- **Psychohygienu** – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému, sociální dovednosti pro zvládnutí stresových situací (relaxace, mezilidské vztahy, krizové situace), způsobilost hledání pomoci při potížích.

Sociální rozvoj

- **Poznávací schopnosti** – vzájemné poznávání se ve skupině (ve škole, na pracovišti, poznávání dalších lidí), rozeznat nebezpečí a rizikové situace.
- **Mezilidské vztahy** – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy (respekt, podpora, pomoc), lidská práva jako regulativ vztahů.
- **Komunikace** – cvičení dovednosti pro sdělování, verbální i nonverbální komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přání, přesvědčování), odmítání nevhodné nebo nepřijemné komunikace.
- **Spolupráce** – rozvoj sociálních dovedností a vzájemné vztahy.

VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

Občanská společnost, stát a škola

- **Občan, občanská společnost a stát** – občan jako odpovědný člen společnosti a jeho úloha v demokratické společnosti, práva a povinnosti občana, demokratické způsoby řešení konfliktů a problémů v osobním životě i ve společnosti.

Lidské vztahy

- **Lidské vztahy** – právo všech lidí žít společně a podílet se na spolupráci, udržovat tolerantní vztahy s jinými lidmi bez ohledu na jejich kulturní, sociální, náboženskou, zájmovou nebo generační příslušnost, význam kvality mezilidských vztahů pro harmonický rozvoj osobnosti.

ČLOVĚK A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Ekosystémy – lidská sídla (orientace v blízkém okolí).

Vztah člověka k prostředí – prostředí a zdraví (rozmanitost vlivů prostředí na zdraví člověka, možnosti a způsoby ochrany zdraví, využívání přírodních produktů k prevenci nemoci).

MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – reklamní sdělení (inzerce zaměstnání), informace o možnosti tzv. klamavé reklamy/klamavého sdělení.

Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality – rozdíl mezi reklamou a zprávou, vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti (rozlišení sdělení potvrzujících předpoklady a představy od sdělení vycházejících ze znalosti problematiky a nezaujatého postoje).

Fungování a vliv médií ve společnosti – role médií v každodenním životě jednotlivce (trávení volného času), vliv médií na uspořádání dne, bezpečnost při využívání internetu (klamavé pracovní inzeráty), vliv médií na kulturu (role filmu a televize v životě jednotlivce, rodiny, společnosti).

VÝCHOVA K PRÁCI A ZAMĚSTNANOSTI (VE STÁVAJÍCÍM RVP)

Svět práce – hlavní oblasti světa práce, charakteristické znaky práce a jejich aplikace na možnosti pracovního uplatnění (pracovní činnosti, pracovní prostředky, pracoviště, pracovní doba, bezpečnost a ochrana zdraví při práci), trh práce a jeho ukazatele, požadavky zaměstnavatelů, problémy nezaměstnanosti, získávání informací při hledání zaměstnání – práce s informacemi.

Sebeprezentace – písemná i verbální, sestavování žádostí o zaměstnání, životopis, přijímací pohovor – modelové situace, komunikace s úřady a osobní prezentace při hledání zaměstnání.

Pracovněprávní legislativa – zákoník práce, pracovní poměr, zaměstnanec, zaměstnavatel, práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele, mzda a její složky, informační, poradenské a zprostředkovatelské služby v oblasti hledání zaměstnání, úřady práce, rekvalifikace

MŮJ BUDOUCÍ ŽIVOT (NOVĚ NAVRŽENÉ PRŮŘEZOVÉ TÉMA)

Pracovní uplatnění:

- orientace na otevřeném i chráněném trhu práce (např. chráněná pracoviště, tréninková pracoviště, sociální firmy),
- informační, poradenské a zprostředkovatelské služby v oblasti hledání zaměstnání, úřady práce,
- základy pracovněprávních vztahů (pracovní doba, pracovní smlouva, mzda, nezaměstnanost),
- bezpečnost práce a použití ochranných prostředků,
- pracovní režim a základní orientace v oblastech: plánování práce, dokončení práce, kvalita odvedené práce, odhad času, zhodnocení práce, organizace práce,
- získávání zkušeností s dodržováním základních pracovních postupů (návody, schémata...), součinnost při výběru vhodných nástrojů, přístrojů, nářadí a technologických postupů dle druhu činnosti,

- získávání základních praktických dovedností ve škole i na praxi (včetně exkurzí, náhledů),
- možnosti dalšího vzdělávání, rekvalifikace.

Sociálně-pracovní naplnění:

- orientace v sociálních službách dostupných v místě bydliště – centra denních služeb, denní stacionáře, sociálně terapeutické dílny,
- praktické seznámení s možnostmi bydlení pro lidi se zdravotním postižením (návrhová vybraných institucí),
- veřejné služby – sociální a zdravotní péče, úřady, asistenční služby při komunikaci s úřady, orientace v oblastech podpory (např. sociální rehabilitace),
- finanční gramotnost – mzda, důchod, dávky státní podpory, riziko půjček, hodnota peněz,
- dovednosti smysluplného trávení volného času – time management, relaxace, vhodné aktivity pro trávení volného času.

Sebe prezentace:

- sociálně-komunikační dovednosti na pracovišti / v sociálních službách / na veřejnosti,
- jednoduchá sebe prezentace – základní údaje o mé osobě, co mám/nemám rád, silné/slabé stránky, co mě baví, v čem potřebuji podporu,
- seznámení žáka s důsledky jeho případného omezení k právním úkonům,
- GDPR, bezpečné chování na internetu,
- používání asistivních technologií,
- orientace v místě bydliště / zaměstnání / sociálních služeb – práce s mapou a navigací, cestování veřejnými dopravními prostředky, vyhledávání spojů,
- péče o sebe – hygiena, oblékání, stravování, zdravý životní styl, denní režim,
- risk management – dovednost požádat o pomoc, bezpečnost mé osoby a mého okolí, chování v krizových a problémových situacích, při mimořádných událostech; sociálně-komunikační dovednosti v těchto situacích.

2.5.4 Školní vzdělávací program

Každá škola si zpracovává svůj školní vzdělávací program. Je na úvaze pedagogů, do kterých částí škola implementuje principy a podmínky realizace tranzitního programu. Znovu připomínáme zásadní význam mezipředmětových vztahů.

2.6 Metodické materiály k tranzitnímu programu

V této kapitole odkazujeme na metodické materiály, jejichž nastudování může být pro pedagogy praktických škol při zařazování tranzitního programu do ŠVP školy užitečné.

- MAŠTALÍŘ, J., 2021. *Kam dál? Ukončování školní docházky a plánování přechodu u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-5953-0.
- MAŠTALÍŘ, J., et al., 2022. *Rukověť kariérového poradce žáků se SVP – individuální plánování a tranzitní program*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-6089-5.
- McLEOD, R. 2002. *Plánování přechodu ze školy do života: Pět kroků k úspěšnému přechodu*. Liberec: Okresní ústav sociálních služeb Liberec, 76 s. ISBN neuvedeno.
- PÖRTNER, M., 2009. *Na osobu zaměřený přístup v práci s lidmi s mentálním postižením a s klienty vyžadujícími trvalou péči*. Praha: Portál.
- PÝCHOVÁ, S. et al., 2020. *Kariérové poradenství na každý pád*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-75986-04-7.
- VALENTOVÁ, J., T. JIŘIKOVSKÁ, E. PLETICHOVÁ, A. KAUCKÁ, L. SOUKUPOVÁ a P. BAXOVÁ, 2014. *Tranzitní program metodický průvodce*. Praha: Rytmus – od klienta k občanovi. Dostupné z: <https://rytmus.org/wp-content/uploads/2020/12/Metodika-Tranzitniho--programu.pdf>
- QUIP – SPOLEČNOST PRO ZMĚNU, 2021. *Plánování zaměřené na člověka*. Dostupné z: <http://www.kvalitavpraxi.cz/planovani-zamerene-na-cloveka.html> [cit. 8. 1. 2021].
- O'BRIEN, J., 2008. *Plánování zaměřené na člověka (seminář pořádaný organizací Quip – Společnost pro změnu 16. 1. 2008)*. Praha: Quip – Společnost pro změnu.
- *Co teď a co potom? Průvodce pro pečující o člověka s mentálním postižením*. Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z. s., 2020 © Ilustrace Helena Neubertová, www.prooko.cz. ISBN 978-80-88178-08-8. Dostupné z https://propecujici.org/wp-content/uploads/2020/05/brozuraSPMP_Co-ted-a-Co-potom.pdf
- KOL. AUTORŮ, 2014. *Cestou necestou s tranzitním programem*. Praha: Asistence o.p.s. Dostupné z: http://test.asistence.org/sites/default/files/metodika_tranzitni.pdf
- *Pracovní sešit Naslouchej mi*. © USARC/PACE, 1996 Revise 2000. Dostupné z: <https://www.kvalitavpraxi.cz/res/archive/010/001222.pdf?seek=1441036543>
- *Pracovní sešit Můj plán*. Dostupné z: <https://www.kvalitavpraxi.cz/res/archive/013/001596.pdf?seek=1441036532>

Literatura a další zdroje

MAŠTALÍŘ, J., 2021. *Kam dál? Ukončování školní docházky a plánování přechodu u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-5953-0.

MAŠTALÍŘ, J., et al. 2022. *Rukověť kariérového poradce žáků se SVP – individuální plánování a tranzitní program*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-6089-5.

MINISTRY OF CHILDREN AND FAMILY DEVELOPMENT, 2005. *Transition Planning for Youth with Special Needs: A Community Support Guide*. [online]. [cit. 28. 9. 2013]. Dostupné z: http://www.mcf.gov.bc.ca/spec_needs/pdf/support_guide.pdf

VALENTOVÁ, J., T. JIŘIKOVSKÁ, E. PLETICHOVÁ, A. KAUCKÁ, L. SOUKUPOVÁ a P. BAXOVÁ, 2014. *Tranzitní program metodický průvodce*. Praha: Rytmus – od klienta k občanovi. ISBN 978-80-906052-0.